

SLOVENSKÉ NÁRODNÉ NOVINY

Ročník 30
3/2015
24. január 2015

Cena 0,50 €

Ljudevit Štúr

ZALOŽIL EUDOVÍT ŠTÚR 1. AUGUSTA 1845

VYDÁVA MATICA SLOVENSKÁ

V RUBRIKE O ČOM JE REČ
PÍŠE PETER ŠTRELINGER
Strana 4.

CHORVÁTI SI ZVOLILI
DO ČELA ŠTÁTU ŽENU
Strana 5.

LITERÁRNE SPOVEDANIE
JUBILANTA PETRA JAROŠA
Strana 6.

BOKROŠOV JUNIORSKÝ VÝBER
NADCHOL KOLÍSKU HOKEJA
Strana 8.

HUMANISTICKÉ POSOLSTVO
SPISOVATEĽA LACA ŤAŽKÉHO
Strana 10.

SLOVO O SLOVENSKU

Amerika – zem veľiká! Heslo, ktoré kedysi lákalo Slovákov za more a sľubovalo väčší krajec chleba. Do zasľúbenej zeme zväbilo aj mlynára Dopjera z Dolnej Krupěj, ktorého syn Ján pred storočím začal v Los Angeles vymýšľať zvučnejšie strunové nástroje, stvoril rezonančnú gitaru a spolu s bratmi ju potom vyrábali pod komerčne úspešnou značkou DOBRO (Dopyera Brothers). Dobro existuje, aj keď jeho vynálezca John Dopyera odišiel na večnosť. Opustil túto zem deväťdesiatštyriročný v roku 1988 a zanechal nám vlastný slogan: „Dobro means good in any language! – Dobro znamená dobrý v každom jazyku!“

Štyridsiatnička Mária Dopjeryová z Piešťan sa po štúdiách na Sorbonne usadila v Paríži, vydala sa, porodila tri deti a popri zamestnaní a starostlivosti o rodinu začala písať. Po Anglických a Francúzskych idiómoch jej ako tretia vyšla kniha bystrých postrehov Paríž – moja láska, môj život (2010), ktorú pred dvomi rokmi predstavila vo svojom rozhovore ako Marie Danthine-Dopjeryová s novým titulom Paríž, môj druhý domov...

Po tom, čo sa nedávno v meste na Seine stalo, požiadal som pani Máriu – tuším ešte prebiehala policajná akcia a nebolo zrejme, koľko si extrémistická zalesenosť vyžiada mŕtvych –, aby mi o tom šialenstve v satirickej redakcii a kóšer lahôdkarstve napísala. Tu sú jej slová: „Neviem túto situáciu analyzovať, sme všetci vystrašení, v šoku, deti tiež to prežívajú intenzívne, som úplne vyradená; pracovne náročný týždeň, po večeroch učenie sa s deťmi a do toho strach z toho, či sa dostaneme bezpečne do zamestnania, školy, večer domov; v meste, na pracovisku tiež stále strach. Silnie pociť, že ovládol všetkých a všetko. Mám obavu, že ani neviem teraz prispieť hodnotným príspevkom. Azda ma budete vedieť pochopiť...“

Chápem. Preto by som chcel do Paríža odkázať: Dobro means good in any language! Môžem však? Keď nielen pod Eiffelovou vežou Boh pomiešal ľuďom jazyky, svet je opäť babylon a ovládlo ho ZLO!

Emil SEMANCO

Štafetu európskeho predsedníctva 2016 preberieme po volebnej kampani Mimoriadna príležitosť pre Slovensko

Dušan D. KERNÝ – Foto: Štefan KAČENA

Slovensko bude v druhej polovici budúceho roka predsedáť po prvý raz Rade Európskej únie. Z malých štátov túto náročnú úlohu už zastávalo Slovinsko a dva pobaltské štáty – Litva a teraz je to Lotyšsko. Je to mimoriadna udalosť a už v tomto roku by sa mali určiť na čas jej trvania slovenské priority. Úspech bude najmä úspechom vlády, ktorá ho pripraví.

Prevažná väčšina – okolo osemdesiat percent agendy, je pokračovanie v doterajších programových cieľoch predchádzajúcich predsedníctiev, ale asi dvadsať percent zvyčajne nastoluje predsednícky štát. Okrem toho sa počas nášho predsedníctva uskutoční okolo dvesto sprievodných podujatí. Oficiálne preberie Bratislava štafetu 1. júla 2016. Myšlienka renovovať na tento cieľ aj chátrajúci kaštieľ v Rusovciach nebude súčasťou akcie – nápad, ako vždy, využiť veľké medzinárodné podujatie na trvalý úžitok nevyšiel.

■ PRESTÍŽNE I NÁROČNÉ

Podujatie bude mimoriadne administratívne a finančne náročné. Už teraz sa organizátori pripravujú na to, aby sa nestalo predmetom politických lícitácií. Veď nehoda v otázkach európskeho významu viedla k pádu predchádzajúcej koalíciej vlády. Poučná je aj skúsenosť Česka, kde padla vláda práve počas predsedníctva. Okrem toho slovenskou osobitosťou bude volebná kampaň a voľby a predsedníctvo SR sa uskutoční už v ére vlády, ktorá vzíde z volieb roka 2016.

Organizácia predsedníctva sa bude musieť do najväčšej možnej miery vyhnúť tradičnému slovenskému tangu okolo verejných obstarávaní. Tu je tiež negatívna skúsenosť z Čiech, kde došlo k škandálu a sporu okolo pol miliardy českých korún, ktoré sa presúvali prostredníctvom daňových rajov v Karibiku. Vyjasňovať to museli politici zodpovední za organizáciu podujatia v Prahe. Nejde len

Bratislava bude prvý raz hlavným mestom európskeho spoločenstva.

o samotné prípravy, ale aj o politickú a spoločenskú klímu v usporiadateľskom štáte. Minister Lajčák zdôrazňuje hlavný cieľ: Slovensko má udalosť využiť na to, aby posilnilo svoje pozície ako schopný a dôveryhodný partner.

■ SPOLOČENSKÁ ZHODA

Keďže hlavné prípravy sa udejú za terajšej vlády strany SMER-SD, a ešte k tomu pred parlamentnými voľbami, už teraz treba odstrániť všetky možné nášlapné míny i predpokladané konjunkturné snahy alebo pokusy politických strán. Treba sa sústrediť na spoločenskú zhodu. Oponenti vládnej strany a nejedno médium nebudú

chcieť dopustiť, aby sa Robert Fico kúpil v úspechu samitu.

■ NÁROČNÉ TÉMY

Nejde o to dať Bruselu, čo je jeho – keďže drvivá väčšina programov bude pokračovanie v doterajšej práci predsedníctiev Rady EÚ, a potom sa účelovo usilovať o balíček slovenských záujmov. Našimi deklarovanými záujmami má byť energetika, boj proti daňovým únikom a aj problematika vody. Teda všetko výnimočne náročné témy.

Európska komisia pod vedením podpredsedu Maroša Ševčoviča bude pracovať na vytvorení Energetickej únie EÚ. Dnes čelíme novej situácii, keď ruský Gazprom chce smerovať

plyn mimo Ukrajiny do Turecka, čo sa životne dotýka nielen záujmov štátov EÚ, ale osobitne aj tranzitného Slovenska. Zahraničnopoliticky sme tiež v novej situácii. Po odchode bývalej komisárky EK Ashtonovej s nulovou autoritou počas kríz, napríklad na Ukrajine, je aj pre slovenskú diplomaciu nový priestor uplatniť sa pri smerovaní zahraničnopolitického profilu EÚ. Dôležitá je aj podpora verejnosti. Aj keď terajšie predsedníctvo Lotyšska, ktoré práve prijalo euro, ukazuje, ako sa veci majú. Ide o najchudobnejší štát EÚ, kde dve tretiny obyvateľstva sú proti euru a počas nedávnych kríz sa jeho obyvateľstvo scvrklo z dva a pol na dva milióny ľudí.

3 OTÁZKY PRE:

Štefana BUČKA, herca, básnika a vysokoškolského pedagóga Nespokojnosť je hnacím motorom tvorby

• Máme za sebou rok 2014. Čo vás ako herca, ale aj ako autora a milovníka literatúry v tomto už minulom roku najviac zaujalo, prípadne sklamalo?

Všetko sa to dá vtisnúť do oblasti divadla, a to Činohry SND. Do leta prebiehala v činohre ambiciózna sezóna nazvaná pracovne aj Sezóna hriechu, v ktorej sme priniesli na scénu vynikajúce dramatisácie diel svetových autorov – Dostojevského, Flauberta, T. Manna, Brontëovej, Littella, ktoré rozprávali, zjednodušene povedané, o relativizácii svedomia, a teda aj morálnych hodnôt. Táto mimoriadna sezóna vyvrcholila Desatorom, v ktorom dostali šancu desiat mladí režiséri spracovať a scénicky vyjadriť po jednom príkazani.

Strhujúci päťhodinový zážitok, kde chodíte po celom divadle od suterénu až po štvrté poschodie a fascinovaní sa dívate na jednotlivé pohľady mladých tvorcov na tieto nemenné Božie maximy.

• Existuje šanca, že sa tvoriví ľudia na Slovensku prestanú venovať svojim žabomyším vojnám a potiahnu za jeden povraz?

Tvoriví ľudia nemôžu úplne ťahať za jeden povraz, lebo nespokojnosť je jedným z hnacích motorov tvorby. Môžu sa zjednotiť v podpore fondov, ktoré môžu pomôcť lepšiemu rozvoju kultúry a umenia. Filmový fond po detských chorobách už výrazne pomáha filmovej tvorbe a ministerstvo kultúry chystá nový fond na podporu kultúry

a umenia, napojený aj na európske podporné peniaze.

• Pred nami je rok 2015. Čo by ste radi v tomto roku stihli, a na druhej strane, čo by ste slovenskej kultúre zavinšovali do nového roku.

Je to štúrovský rok a v ňom projekt E. Kráka pre symfonický orchester, miešaný zbor a dvoch recitátorov, kde by sme mali v takomto veľkolepom predvedení s Dušanom Jamrichom recitovať do hudby verše štúrovcov, teším sa na naše divadlo, školu a hádam ma kopne múza do ďalších básničiek. A slovenskej kultúre želim čo najväčší presah do Európy a potom aj do sveta.

Zhovárал sa Maroš M. BANČEJ
Foto: archív Š. B.

ISSN 0862-8823
9 770862 882007

V SNN 4/2015
SI PREČITATE

Renáta Ocilková z Výboru pre rodovú rovnosť: Otec je v rodine otcom a mama mamou
Slovenský historický ústav v Ríme len nedávno vstúpil na medzinárodnú scénu
Tradičný Mikuláš a iné podujatia v čiernohorskej Podgorici medzi našimi krajinami

Súkromná televízia odmietla vysielat' reklamu iniciátora referenda

Nenechajte otázky bez odpovedí

Ivan BROŽÍK – Foto: internet

V referende, ktoré sa uskutoční 7. februára, sa budeme vyjadrovať k otázkam – či ľudia súhlasia s tým, aby sa manželstvom mohol nazývať len zväzok jedného muža a jednej ženy, či súhlasia, aby si homosexuálne zväzky nemohli nárokovat' adopcie detí, a či súhlasia, aby rodičia mohli rozhodovať o spôsobe výchovy a vzdelávania svojich detí v školách pri citlivých kultúrno-etických veciach, ako je sexuálne správanie alebo eutanázia.

Referendová komisia už má svoje orgány – za jej predsedu žreb určil Petra Macha, prvým podpredsedom sa stal Martin Poliačik. „Verím, že budeme dobre spolupracovať na organizačnej príprave referenda,“ oznámil predseda Peter Mach.

■ ZÁKLADNÉ FAKTY

Právo hlasovať v referende majú všetci oprávnení voliči, teda tí, ktorí majú v deň referenda aspoň osemnásť rokov. Nemusia mať trvalý pobyt na Slovensku. Ide o viac ako štyri milióny občanov našej republiky. Aby bolo referendum platné, muselo by sa na ňom

zúčastniť aspoň päťdesiat percent oprávnených voličov. Ide v poradí o ôsme všeľudové hlasovanie v ére samostatného Slovenska. Z doterajších siedmich bolo platné iba jediné, a to v roku 2003, keď sa občania vyjadrovali k vstupu SR do Európskej únie.

Ak chceme hlasovať vo februárovom referende, nemusíme tak urobiť v mieste trvalého bydliska. Hlasovať môžeme v ktorejkoľvek obci na Slovensku. Musíme si však vybaviť hlasovací preukaz.

■ VÝRAZ DEMOKRACIE

Bez ohľadu na to, aký má človek názor na jednotlivé otázky referenda, je dôležité mať určitý rešpekt a úctu k takémuto nástroju priamej demokracie.

„Som politik, človek, ktorý si ctí tradície, ktoré sme presadili v roku 1989, a z tohto pohľadu je určite mojou povinnosťou zúčastniť sa na referende,“ odpovedal podpredseda Smeru-SD a minister vnútra Robert Kaliňák na otázku, ako sa v prípade referenda zachová on osobne. Nadchádzajúce referendum považuje

minister Kaliňák v prvom rade za nástroj priamej demokracie, ktorý si zasluhuje úctu a rešpekt. „Sme v štádiu príprav, zvolili sme Ústrednú referendovú komisiu, ktorá bude dohliadať na prípravu a priebeh referenda a na záver vyhlási jeho výsledky,“ povedal.

■ MARKÍZA ODMIETA

Aliancia za rodinu, iniciátor referenda, kritizovala vedenie televízie Markíza. Tá odmietla vysielat' platený spot Aliancie s argumentom, že „druhá strana nemá prosťriedky na kampaň“. Televízia Markíza tak podľa Aliancie „deklaruje, že nie je rodinnou televíziou a že bez jasných pravidiel podporuje názory, ktoré sa jej hodia, a odmieta tie, ktoré sa jej nehodia. Napísali sme preto list vlastníčkovi televízie Markíza a požiadame o vysvetlenie, ako môže prísť k takému rozhodnutiu a či bude takto televízia Markíza postupovať aj v prípade iných občianskych združení, ktoré budú chcieť v televízii vysielat' akúkoľvek reklamu,“ uviedol hovorca Aliancie za rodinu Anton Chromík.

Miera vazalstva Európskej únie zaráža už aj jej politikov – obhajcov

Bubliny aktív euro neokysličia

Števo ZLATOŠ – Karikatúra: Andrej MIŠANEK

Vladimír Čížov je veľvyslanec Ruskej federácie pri Európskej únii. V závere roka 2014 poskytol nezávislému internetovému denníku EUobserver, ktorý sa zaoberá informovaním o dianí v Európskej únii, zaujímavý rozhovor. Našími médiami doteraz poctivo utajovaný.

Nemecké noviny Deutsche Wirtschafts Nachrichten, renomované periodikum pre tamajších ekonomických expertov, však neváhali. „Najväčšie škody európskym krajinám spôsobuje nedostatok obchodu. Zatiaľ čo centrálna banka môžu natlačiť peniaze, čo vedie k nebyvalým bublinám aktív, ktoré aj keď len načas posilnia dôveru investorov a spotrebiteľov, nemôžu posilniť obchod,“ konštatovali noviny. Európa je v deflácií, euro závatne stráca hodnotu, dokonca aj národné meny – napríklad česká koruna – padajú. Nevšímajme si teraz, kto z konfliktu medzi Ukrajinou a Ruskom už teraz ekonomicky profituje, kde rastie mena a kde sa rozbieha hospodárstvo. Stačí vari

pripomenúť iba to, že nad praktickými NSA (Národná bezpečnostná agentúra, považovaná za najväčšiu informačno-bezpečnostnú službu USA) v nedávnej minulosti vyjadrilo nevládu niekoľko európskych politických špičiek, že ich táto inštitúcia odpočúva.

■ JASNÁ REČ

Jeden z bývalých predstaviteľov Európskej komisie, bývalý taliansky premiér Romano Prodi vyhlásil pred niekoľkými dňami pre noviny Messaggero, že „slabšia ruská ekonomika je extrémne nevýhodná pre Taliansko“. Kým my na Slovensku mávnutím ruky tvrdíme, že škody sú zatiaľ zanedbateľné, Romano Prodi v rozho-

vore vysvetlil: „Znížené ceny na medzinárodných trhoch s energiou majú pozitívny vplyv pre talianskych zákazníkov, ktorí platia menej

za pohonné hmoty, ale tento efekt bude len krátkodobý. V dlhodobom horizonte však slabšia ekonomická situácia v krajinách produkujúcich energetické zdroje, spôsobená nižšími cenami ropy a zemného plynu, najmä v Rusku, je veľmi nerentabilná pre Taliansko. Zníženie cien ropy a zemného plynu v kombinácii so sankciami, vynútenými ukrajinskou krízou, zníži ruský HDP o päť percent ročne, ale toto spôsobí zrezanie talianskeho exportu o päťdesiat percent.“ Neudržateľnosť sankcií pre nemeckú ekonomiku nedávno pripomenula aj tamajšia kancelárka Angela Merkelová. A slovenská ekonomika na tej nemeckej visí ako na povestnej „šnúrke od gátí“.

■ RUSKÁ PONUKA

„Naša idea je začať oficiálne kontakty medzi EÚ a Euroázijskou hospodárskou úniou (EAEU) čo najskôr.“ Kancelárka Angela Merkelová o tom nedávno hovorila. Sankcie EÚ voči Rusku nie sú prekážkou. „Myslím si, že zdravý rozum nám radí, aby sme preskúmali možnosť vytvorenia spoločného hospodárskeho priestoru v eurázijskej oblasti, vrá-

tane cieľových krajín Východného partnerstva (iniciatívy EÚ, usilujúcej sa o užšie vzťahy s Arménskom, Azerbajdžanom, Bieloruskom, Gruzínskom, Moldavskom a Ukrajinou – pozn. red.).“ Veľvyslanec Čížov dal na stôl európskym politikom veľmi zrozumiteľné posolstvo. EAEU by garantovala aj pre Slovákov voľný pohyb pracovníkov a jednotný trh pre stavebníctvo, maloobchod a cestovný ruch. A nielen to – podľa veľvyslancu Čížova „môžeme rozmýšľať o zóne voľného obchodu zahŕňajúcej všetky zainteresované strany v Eurázii“.

Internetový EUobserver sa obyvateľov Európy pýta: „Takže teraz je lopta na tvojej strane ihriska, Európa. Bude to pád do ešte väčšej recesie, keď tvoje centrálna banka ovládané z Goldman Sachs uchmatnú ešte viac z toho mála, čo zostalo z bohatstva európskej strednej triedy, sľubujúc, že tento rok sa to všetko už naozaj otočí? Alebo Európa dá najavo, že už má toho dosť, a posunie svoje strategické a obchodné zameranie zo Západu na Východ?“

VŠIMLI SME SI

Týmto určite Slovensko nezabuduje! Ved' vyše tri štvrtiny našich obyvateľov sa hlási k tradičným kresťanským hodnotám a k inej, hodnotovo vyššej kultúre ako ku kultu peňazí a bohatstva.

Už sme Las Vegas Európy

Viedeň úderom polnoci na Silvestra 2014 uzavrela všetky kasína. Podľa novej českej legislatívy sa od 1. januára 2015 aj v ČR výrazne obmedzili možnosti prevádzkovať herne, najmä v pohraničných oblastiach. Ich existencia totiž podľa miestnych obyvateľov priveľmi narúšala pokojné a najmä civilizované spoluzitie. Napríklad región na južnej Morave bol známy prostitúciou, kriminalitou a ďalšími javmi, ktoré spravidla prostredie hazardu sprevádzajú.

A tak na Slovensko od začiatku nového roka prúdia autá a autobusy, ktoré bohatých obyvateľov a návštevníkov Viedne vozia do našich kasín a herní, ktorých rapidne pribúda. Dokonca niektoré taxislužby už v spolupráci s prevádzkovateľmi hazardných hier na oboch stranách hranice začali prepravovať záujemcov o takéto „vyžitie“ zadarmo. Biznis najmä v Bratislave a jej okolí naberá na obrátkach. Nájazdmi hazardérov najnovšie „trpia“ aj Piešťany, dokonca i Vysoké Tatry. Na prvý pohľad – veď dobre, z hazardu sa odvádzajú dane, štátny rozpočet si prílepí. Ak je však toto oficiálny argument na mlčanie zodpovedných a pretváru, veď sa nič nedeje, potom na rozhodujúcich miestach nemáme nijakých zodpovedných. Ticho podporujeme prudký nárast prostitúcie, podporujeme hodinové hotelierstvo, nečinne sa prizeráme devastácii tých tradičných hodnôt, ktorými sa druhým dychom hrdíme ako tí najlepší a najčistejší.

Je ešte stále namieste žiť v sebe nádej, že naše Slovensko má na to, aby zaujalo aj niečím iným ako herňami a hazardnými hrami? Ak áno, potom by sa žiadalo konať, a nie doslova sa „tešiť“ na stavbu najväčšieho hráckeho komplexu v Európe takmer na území nášho hlavného mesta.

Štefan ZLATOŠ

Dobrá novina bola nielen v prezidentskom paláci

Dajme prednosť spoločnému dobru!

Koledníkov Dobrej noviny prijal v polovici januára prezident republiky. Ocenil ich činnosť ako fantastický projekt, do ktorého sa zapája skoro tridsaťtisíc detí a mladých ľudí po celom Slovensku, a povedal, že je rád, že naše deti myslia na tých, ktorí žijú v krajinách, kde je obrovská bieda, a že im pomáhajú pri vzdelávaní a uľahčení ich života.

Pod názvom Dobrá novina sa ukrýva koledovanie slovenských detí počas vianočných sviatkov. Od Štedrého dňa do Troch kráľov navštevujú rodiny po celom Slovensku, aby im zaspievali vianočné koledy a zavinšovali šťastie a požehnanie do nastávajúceho nového roku. Okrem udržiavania peknej tradície zbierajú deti finančné prostriedky na podporu rozvojových projektov pre ľudí v krajinách subsaharskej Afriky. Kolednícku akciu Dobrá novina organizuje občianske združenie eRko – Hnutie kresťanských spoločenstiev detí v spolupráci s katolíckymi farnosťami už od roku 1995. Dušou Dobrej noviny je Marián ČAUČÍK.

• Čo treba podľa vás na Slovensku zmeniť, aby sa problémy bežných a potrebných ľudí dostali do popredia?

Často zjeme vo svojich zabaných schémach a problémov je príliš veľa. Myslím, že nám treba zmeniť atmosféru smerom k záujmu o spoločné dobro. Dosiahnuť, že myslieť na druhých a venovať na to časť svojich financií či dobrovoľníckej energie je úplne normálne a mala by to byť súčasť výbavy každého slušného človeka. Je tiež potrebné, aby sa práca úradníkov vo verejnej službe

ČO INÍ NEPIŠU

Marián ČAUČÍK

stala naozaj službou, odstrániť prílišnú byrokraciu v štátnych inštitúciách i v európskych projektoch.

• Čo vám prekáža v našom súčasnom živote?

Prekáža mi povrchnosť, povýšenectvo, výsmech a negovanie základných hodnôt. Ak sa odstriháme od tradičných hodnôt, na ktorých naši predkovia vybudovali našu spoločnosť a prosperujúcu

Európu, pilíme pod sebou konár, na ktorom sedíme. Chýba mi často základná slušnosť vo verejnom živote. Slušný a slobodný človek sa nepotrebuje vysmievať svojím názorovým oponentom alebo zosmiešňovať to, čo je pre mnohých ľudí dôležité a podstatné.

• Zabezpečuje spoločnosť dostatočne základné životné potreby ľudí na hranici biedy?

Ľudí na hranici biedy často ani nevidíme a ich hlas nepočuť tam, kde by sa dali nájsť riešenia. Naša spoločnosť je nastavená príliš na hospodársky i osobný rast a málo na spoločné dobro. Možno si treba dať vedome limit v konzume materiálnych potrieb, povedať si, že mi stačí to, čo mám, a vytvoriť si väčšiu kapacitu na vzťahy s druhými.

• Akí sme my bežní ľudia podľa vás?

Sme trochu používaní do svojho individuálneho sveta, trochu nedôverčiví a dosť porozdeľovaní. Prejavuje sa v nás aj dedičstvo štyridsaťročného komunistického režimu, ktorý zdevalvoval mnoho hodnôt.

Zhovárať sa Ivan BROŽÍK
Foto: archiv

Zlodejské bandy a cvičené opice

Eva ZELENAYOVÁ

Igor Matovič používa slovník, ktorý nemožno tolerovať v slušnej komunikácii. Zastrája sa, že vyčistí Augiášov chlieb. Už raz to chceta urobiť Brigita Schmögnerová, no zostalo len pri slovách. Pravda, nie takých vulgárnych, aké používa Matovič, no ten vie, čím sa dá zapôsobiť na masy. Jedných pohorší, druhých poteší, ale reakciu rozhodne vyvolá. A keďže medzi voličmi je viac tých, ktorí sa nezaoberajú kultúrou politiky, ale skôr sú náchylní veriť lacným sľubom (ako o dvojnásobných platoch), šéf obyčajných ľudí verí, že v budúcich parlamentných voľbách uspeje. Veď kto by si neželal, ako povedal, „odstrániť tú zlodejskú bandu, ktorá teraz vládne“? Tie isté slová použil v relácii TA3 aj šéf SaS Richard Sulík...

Slovensko je parlamentná demokracia. Do parlamentu môžu kandidovať iba politické strany alebo hnutia, nie jednotlivci. Môžu síce aj tí, ale na kandidátkach politických strán. Aj sa to deje už od začiatku novej éry. A v ostatnom čase je už takmer samozrejmou, že „voľní“ poslanci skončia na kandidátke nejakej strany. Samozrejme že nejde o nezávislé osobnosti, lebo buď boli členmi nejakého politického subjektu, alebo musia súhlasiť s programom tej strany, ktorá ich na kandidátku berie.

Na webovej stránke OĽaNO sa dá dočítať: „Nechceme v parlamente cvičené opice, ktoré poslušne stlačujú tlačidlá podľa želania ich šéfa...“ ale aj „poslanecký mandát by nemal byť obchodnou položkou jeho stranického šéfa.“ Lenže kto

rozhoduje o tom, kto bude na kandidátke OĽaNO? Tento subjekt nemá nijaké štruktúry, nijaké stanovky, kto teda rozhoduje o kandidátoch na poslanca? Matovič? V stranách sú to stranické grémiá. Aj ten najväčší

KOMENTÁR

diktátor musí v strane presvedčiť svoje okolie o svojom návrhu, inak by neprešiel. Ale čo v Matovičovom krúžku? Aké pravidlá tam fungujú? Ľudia v OĽaNO sa rozhodli „urobiť z politiky službu, a nie biznis pre vyvolených“. Ale už v samotných základoch strany je zabudovaný biznis. Biznis s miestami na kandidátke, o ktorých nerozhodujú pravidlá, ale predsedove požiadavky. Hovorí teda o vyčistení politiky od zlodejov v strane jedného muža

je trúfalé a bezočivé. Aj vzhľadom na fakt, že strana dostala za voľby príspevok zo štátneho rozpočtu. Strana, nie Matovič.

Béla Bugár o Matovičovi tvrdí, že klame. A podľa neho klamstvá do politiky nepatria. Že kým on len kričí na námestí, oni v parlamente robia. Na parlamentný klub OĽaNO sa vraj nedá pri hlasovaniach spoliehať. A to už nie je o cvičených opiciach, ale o stabilite politiky. Z verejných vyjadrení predsedov politických strán vyplýva, že so Smerom nemá záujem vytvoriť povolebnú koalíciu nijak z opozičných strán. Za najpravdepodobnejšie pozorovatelia považujú KDĽ, ibaže jeho predseda Ján Figel povedal, že KDĽ chce, aby sa skončilo ľavicové smerovanie Slovenska a „naším cieľom je Smer vystriedať, nie doplniť“. Odvážna ambícia pre osempercentný subjekt.

Celé to prekárание politikov pripomína obdobie po nastolení nového režimu. Politici vyškolení v USA tiež napádali národne orientovaného lídra vyfabulovaným heslom: Lož je jeho pracovná metóda. Národ, ktorý sa práve vymanil

z otroctva jednej ideológie a veril hodnotám, bol veľmi vnímavý na podobné obvinenia. Dnes môžeme iba konštatovať, že v celom svete sa prestali rešpektovať hodnoty. Svet sa prepadol do krízy hodnôt. V súvislosti s útokom na redakciu časopisu Charlie Hebdo sa verejnou intenzívnejšie začala zaujímať o slobodu slova. Ale kde sa končí a kde sa začína? V demokracii sa práva jedného končia tam, kde sa začínajú práva druhého. Ako sú tieto základné atribúty demokracie uplatňované v politike svetových lídrov? Ako ich uplatňovala redakcia časopisu Charlie Hebdo? Nie sú udalosti, ktoré sa prevažujú svetom a vyvolávajú rozhorčenie slušných ľudí, dôsledkom absolútnej absencie hodnôt?

Slovensko už začiatkom februára v referende o rodine má možnosť dokázať, či je ešte krajinou, ktorá celkom nepremárnala dedičstvo otcov. Slovensko prešlo ťažkou skúškou počas komunistickej éry, ale ani po roku 1989 nebolo ušetrené devastácie svojej podstaty. Nemali by sme na to zabúdať. Lebo v zabúdaní je zánik.

Veda ako neefektívna položka?

Ivan BROŽÍK

Prezident odvolal, prezident dokonca aj vyznamenal a prezident vymenoval. Odvolal starého a vymenoval nového predsedu Slovenskej akadémie vied Pavla Šajgalíka. Neprekáža vám nič na tejto informácii? Nuž, nám áno. Jeden detail. Novým predsedom SAV sa stal prof. RNDr. Pavol Šajgalík, DrSc. Je príznačné, že dosiahnuté vzdelanie človeka, jeho vedecká hodnota či odbornosť naše médiá až tak nezaujímajú. Pre ne je pán predseda „Šajgalík“. Nejde predsa o celebritu, o ktorej musíme vedieť všetko. Toto je vari najrukolapnejší príklad toho, aké uznanie má v našej spoločnosti veda. V spoločnosti, ktorá sa v každom programovom vyhlásení hrdo bije do prs, že je vedomostná. V spoločnosti,

ktorá považuje vedcov v najvyššej vedeckej inštitúcii národa za „verejnú správu“. Nie, na verejnej správe nie je nič zlé, ale predsa len, zaškatuľkovať do tohto rozpočtového priečinka aj vedecké

POZNÁMKA

kapacity, výskumné pracoviská a centrá excelentnosti sa javí ako hlúposť, ak nie niečo iné. Javí sa to ako demonštrovanie bezvedomej spoločnosti.

Reforma ESO – „spolahlivá, otvorená a verejná správa“ – spoľahlivo a nie celkom otvorene spôsobila verejnú zdesenie na mnohých vedeckých pracoviskách našich akademikov. Nie celkom sa totiž dá porozumieť tomu, ako možno od

úradníckeho stola naplávať, koľko vedcov a odborníkov máme mať, veď zdravý rozum vraví – bodaj by sme ich mali čo najviac, a už vôbec nemožno pripustiť, že sa im určí, iba koľko môžu minúť na to, aby povedzme objavili účinný liek proti rakovine. A vyčleňuje sa im z roka na rok menej. Čoskoro to postačí iba ak na vynájdenie účinného lieku možno proti bradavicám. Azda je to polopatistické prirovnanie. Ale je. A to vari ani netušíme, aký náročný je možno samotný zápas s bradavicami, aké je náročné poznať, ako proti tomuto vírusovému ochoreniu efektívne zakročiť...

Vráťme sa však k ESU. Vedec nie je zakladač fasciklov. Pracovníci výskumu a vývoja v trhovej spoločnosti svojou prácou čoraz viac

plnia komerčné úlohy a objednávky, ktoré nie sú odtrhnuté od reality, a ich realizáciou posúvajú dopredu vývoj celej spoločnosti. Naša Slovenská akadémia vied má svojho nového predsedu. Nebude to mať ľahké najmä vo svetle skutočnosti, že v rámci „rozvoja vedomostnej spoločnosti“ dostala SAV na rok 2015 o dva milióny eur zo štátneho rozpočtu menej. Ale to nie je jediné, s čím predseda, profesor Šajgalík bude musieť kalkulovať. Bude musieť spojiť aj disponibilný entuziazmus, ľudský potenciál a vízie. Všetkých tých, ktorí doteraz v SAV z najrôznejších príčin sledovali také alebo onaké, len nie spoločné ciele. To bude určite ťažšie, ako hľadať chýbajúce milióny či nebudaj dokonca aj celospoločenské uznanie. Slovensko má vedcov, ktorým uznali stovky patentov v zahraničí, ktorých citujú popredné vedecké periodiká a ktorých objavy možno celé národy posúvajú míľovými krokmi vpred. Je smutné, že Slováci o nich takmer nevedia a štát ich eviduje iba ako rozpočtovú položku neefektívnej verejnej správy.

GLOSAR
ANDREJA MIŠANEKA

MINARET VO FRANCÚZSKU

AKO BOLO, ČO BOLO

Raz ma oslovil Jergruš Ferko, či by som nenapísal scenár o pamätníkoch legionárov, čo padli v bojoch s maďarskými boľševikmi. Vznikol scenár televízneho filmu Stratené pomníky. S režisérom Vladom Mináčom sme rolu moderátora ponúkli Imrovi Kružliakovi. Ako dieťa videl, ako v roku 1919 kunovci pred detvianskym kostolom obesili Antona Prokopa. Pri jeho pomníku sa rozhovoril: „Keď som v roku 1949 odchádzal do zahraničia, umienu som si, že na pamiatku Antona Prokopa budem jeho meno používať ako pseudonym. Pod menom Anton Prokop prihovára som sa domov vyše tridsať rokov zo Slobodnej Európy.“

Dôstojný pomník martyrovi smeli rodáci postaviť až po vzniku Slovenskej republiky v roku 1993. Imro zacitoval z knihy Karola Medveckého Slovenský prevrat, že Prokop vyzýval ľudí, aby sa postavili na odpor maďarským vojskám, a pridol ďalší príbeh: Pred kos-

tolom chceli obesiť aj vlastenca kaplána Vajčíka. Mladá žena začula, čo sa chystá. Varovala kaplána, ktorý horným vchodom vybehol z kostola. Od rodiny

Stratené pomníky Imra Kružliaka

Peter VALO

Lašovskovcov si požičal koňa a uháňal na Poľanu. Keď videl, že ho asi dohonia, poprosil o pomoc na salaši. Bača ho schoval pod putňu a koňa vyduřil smerom na Hriňovú. Vojakom povedal, že videl chlapa, ako uháňa k Hriňovej. Imrovi to porozprával starý otec. Aj ten sa pred boľševikmi zachránil len tak, že ho susedia pred nimi schovali do slamy.

Podobných príbehov bolo mnoho. Maďarské obyvateľstvo spolupracovalo s boľševikmi. Výnimku netvorili ani boháči,

ktorým by mali byť komunistické idey cudzie. Na okupovanom území sa rozmáhalo uďavačstvo. Nasledovali vraždy. V Muráni postrelili farára Jána

Šarlóša. Zakopali ho zaživa pri plote cintorína. Raich Radványi nožom dobodol farára Františka Majocha v Bertotovciach. Jeho telo hodil do žumpy. V Klenovci zastrelili Jána Brndiara, Mateja Janku a Ondreja Struhára.

Na pamiatku obranných bojov legionárov postavili pomníky. Ich fotografie sú v Medveckého knižke. S Imrom sme cestovali po ich stopách. Jeden z nich býval v Šahách pred bývalým gymnáziom. Budova stojí dodnes, pomníka niet. Ďalší strhli vojaci Čes-

koslovenskej ľudovej armády v Seredi. Zastavili sme sa pri ošarpanom pomníku legionárov v Komárne. Je jedným z mála, ktoré medzitým obnovili. Sú

na ňom mená padlých za slobodu. Akurát sa nedozvieme, v akej vojne padli. Svojho času pri ňom položil veniec minister obrany Ján Sitek, ktorý si kvetmi uctil aj padlých kunovcov. Bolo to gesto, akého sme sa z druhej strany, žiaľ, dosiaľ nedožili. Práve o tom hovoril film, ktorý sa končil slovami: „Tolerancia a porozumenie sú slová, ktoré sa nenaplnia tým, že sa bude zamlčovať historická pravda. Sme za porozumenie a toleranciu, tá ale musí byť obojstranná...“

Imro sa zastavil aj pri pomníku vojakom padlým v svetových vojnách. Na zadnej strane bola tabuľka venovaná dvesto povraženým Židom. Aj tu chýba informácia, že zahynuli na území okupovanom Maďarskom. Imro hovoril, ako v Slovenskej lige zhromažďovali správy o osudoch Slovákov z územia odtrhnutého po Viedenskej arbitráži. Hovorili o vyhánaní učiteľov, roľníkov, úradníkov a železničiarov, o likvidácii slovenských škôl a pálení slovenských kníh. Filmový dokument Stratené pomníky vysielala STV v premiére v roku 1994. Nasledovalo niekoľko repríz, a potom sa po ňom zľahla zem. Pamätníci, ktorí historické udalosti zažili, nezadržateľne odchádzajú. Náš Imro sa, chvalabohu, dožil stovky. Dúfali sme, že film, v ktorom zahviezdil, zreprizujú aspoň pri tejto príležitosti. Ale kdeže. Akoby niekomu záležalo na tom, aby sa verejnou nedozvedela, že sa na prístupe k dejinám, k našej národnej minulosti nezmenilo skoro nič?

SEBAOBRAHA

V médiách sa objavila v podstate poplašná správa o tom, že do Armády SR bude čoskoro zo zálohy povolaných niekoľko tisíc mužov vo veku od devätnásť do päťdesiatpäť rokov. Chystajú sa azda manévry, aké sme zažili ešte za socializmu? Ministerstvo obrany dezinformáciu vyvrátilo, ale upozornilo, že branná povinnosť pre vojakov v zálohe vznikom profesionálnej armády u nás nezánikla. Branná moc našej republiky ráta s mužmi v zálohe, ktorých by malo byť až vyše pol milióna.

Budeme onedlho znovu rukovať?

Základná vojenská služba (ZVS) na Slovensku zanikla 1. januára 2006, odvtedy máme profesionálnu armádu, ktorá v roku 2012 mala 13 360 príslušníkov. Nemali by sme však zabúdať, že ministerstvo obrany stále eviduje vojakov v zálohe, ktorých je k dnešnému dňu približne šesťstotisíc a ich priemerný vek je 40,5 roka. Na tomto pomere vysokom priemernom veku sa podpisuje práve zrušenie ZVS. Každým rokom sa počet záložníkov prirodzene znižuje, starnú alebo umierajú.

Mnohí si myslia, že ak od začiatku roka 2006 ZVS neexistuje, zanikla automaticky aj branná povinnosť. Lenže pozor, Slovenská republika brannú povinnosť nikdy nezrušila! Je ustanovená v Ústave Slovenskej republiky a podrobne ju upravuje zákon č. 570/2005 Z. z. o brannej povinnosti, ktorý vstúpil do platnosti 1. januára 2006. Podľa tohto zákona branná povinnosť vzniká občanovi SR mužského pohlavia s trvalým pobytom na území SR prvým dňom kalendárneho roka, v ktorom dovŕšil devätnásť rok veku.

„Jeho povinnosťou je podrobiť sa odvodu, ktorý sa vykonáva v čase vojny a vojnového stavu a musí absolvovať mimoriadnu alebo alternatívnu službu. Mimoriadnu službu vykonáva vojak v zálohe vo všetkých krízových stavoch a odvedený registrovaný občan v čase vojny a vojnového stavu. Alternatívnu službu má občan povinnosť vykonať v čase vojny a vojnového stavu, ak je výkon mimoriadnej služby v rozpore s jeho svedomím alebo náboženským vyznaním,“ vysvetlila Martina Balleková, hovorkyňa MO SR. Branná povinnosť je ohraničená vekom, a to podľa kritérií, ktoré sú stanovené v paragrafe 7 zákona o brannej povinnosti.

V prípade, že hrozí vypovedanie vojny alebo napadnutie štátu cudzou mocou bez vypovedania vojny, prezident republiky na návrh vlády SR vyhlási vojnový stav. Vtedy sa môžu obmedziť základné práva a slobody občanov v závislosti od priebehu udalostí. Napríklad možno obmedziť právo vlastníctva k nehnuteľnostiam, čo znamená, že sa k vám domov nasťahujú vojaci, evakuované alebo ranené osoby. Čo sa týka hnutelných vecí, môže sa stať, že budete musieť poskytnúť svoje motorové vozidlo armáde alebo verejným službám. Obsah tlače, televízie a rozhlasu sa bude musieť podriaďovať cenzúre.

Ministerstvo obrany SR pripravuje koncepciu mobilizácie, ktorú plánuje predložiť na schválenie ministrom obrany SR do konca tohto roka. „Predmetná koncepcia bude obsahovať aj návrhy na riešenie problematiky brannej povinnosti, tvorby a prípravy záloh. Návrh koncepcie je v štádiu spracovania a v súčasnosti je o jej obsahu predčasne hovoriť. V tejto súvislosti však bude potrebné ešte vykonať viaceré legislatívne zmeny, o ktorých treba rokovať aj s inými ministerstvami,“ uviedol rezort obrany.

Robert LANDIS

Riaditeľ Inštitútu vzdelávania MS Pavol MIHÁL o matičnom zajtrajšku

Každý zdroj je na spoločný úžitok

Peter JAVORSKÝ – Foto: (pm)

Z minulosti už Inštitút vzdelávania v matičných štruktúrach poznáme. Mal slúžiť najmä na vzdelávanie matičných pracovníkov a istými aktivitami vychádzať v ústrety aj širokej verejnosti. Hoci jeho vznik podmienovala užitočnosť, projekt uviazol na mŕtvom bode a nerozvíjal sa – ako mnoho iných dobrých zámerov – až v roku 2012 celkom ustrnul...

• Na návrh výboru MS sa Inštitút vzdelávania znovu oživil a vy ste jeho štatutárnym zástupcom s novou správnu radou. Aké aktivity sa od vás očakávajú a koľko budú stáť?

Z právneho hľadiska je Inštitút vzdelávania Matice slovenskej nezisková organizácia, poskytujúca všeobecne prospešné služby. Už z jej charakteru vyplýva, že nevytvára zisk, teda všetky príjmy používa výlučne na aktivity, ktoré jej ukladá zákon a štatút IV MS, kde je prioritou na podpore miestnej a regionálnej kultúry. Dokonca ako riaditeľ, a teda štatutárny zástupca, neberiem za svoje služby a činnosť plat a ani inú odmenu, aj keď ako riaditeľ by som mal na túto odmenu nárok. V prvom rade som matičiar a ide mi o správnu vec!

• Našu otázku podmienila súčasná finančná situácia, keď sa v MS nielen obrazne uťahujú opasky. Načo je v nej navyše ďalší subjekt?

Myšlienka, s ktorou som nedávno oboznámil výbor MS, vzišla zdola od samotných matičiarov, presnejšie od matičiarov z Trnavy. Odborne sa nazýva asignácia dane a všetci ju z praxe poznáme ako formu darovania dvoch i viac percent z daní. Matičné subjekty s právnou subjektivitou, MO MS, OMM, ZO MS, si v mieste svojho pôsobenia nájdu svojich prispievateľov – darcov, či ako ich nazveme, jednoducho fyzické a právnické osoby, ktoré pri ročnom zúčtovaní príjmu majú nárok darovať dve percentá. Tieto dve percentá neskôr poukáže Inštitút štátna finančná správa. Inštitút na základe fotokópie daňového priznania predisponuje poukázané prostriedky príslušnému matičnému odboru a ten aj z takto získaných financií bude realizovať svoje aktivity, teda miestnu a regionálnu kultúru.

• Ako na toto doplnkové financovanie miestnej a regionálnej kultúry hľadíte vedenie MS?

Tento projekt plne podporuje správca MS Maroš Smolec i prvý podpredseda MS Jozef Šimonovič. Veria, že je zmysluplný a reálny. Ak budem stáť na čele tohto subjektu a projektu, garantujem, že prostriedky, ktoré zhromaždíme, pôjdu iba matičiarom a iba na miestnu a regionálnu kultúru.

• Ste dlhoročným pracovníkom Oblastného pracoviska MS Holič. Ako pôsobí MS v tomto regióne? Nie je činnosť v lokalitách Záhoria, Skalica, Senica pre Maticu „zarúbaná“?

Nielen dlhoročný, ale aj zakladajúci. Miestny odbor MS v Holiči bol iniciátorom založenia pracoviska pre región Záhoria, keďže matičný život tu už pár rokov stagnoval a nerozvíjal sa. Dnes za nami stojí nielen miestna, ale i regionálna samospráva či štátna správa. Samozrejme, že táto podpora neprišla sama od seba, ale kvalitnou prácou v oblasti kultúry sme si dokázali na svoju stranu nakloniť aj tých, čo neverili. Dnes je Matica hlboko zakorenená v meste Holič a jeho okolí. Usilujeme sa vytvoriť nový typ regionálneho pracoviska, lebo široko-ďaleko na okolí nič také na matičnej báze nie je. Svoju predstavu o jeho fungovaní v najbližších mesiacoch predstavím výboru Matice slovenskej i širokej verejnosti. A tu je aj

Šéf matičného Inštitútu vzdelávania vie nájsť spoločnú reč aj so seniormi.

O ČOM JE REČ

Už dávno som sa chcel k tejto veci vyjadriť. Ešte za života Drahoša Machala. Teraz po jeho smrti je príležitosť. Sledoval som ten humbug, čo sa stihol po jeho nešťastnej potýčke s Tomášom Janovicom. Mal som s ŠTB za bývalého režimu svoje skúsenosti: keď som v roku 1987 nahral

To sa ešte nasmejeme, súdruhovia!

Peter ŠTRELINGER

rozhovor s Jolyonom Neagelym (Neglym) pre americkú rozhlasovú stanicu Hlas Ameriky, predvolali si ma na Februárku v Bratislave (sidlo ŠTB). Na výsluch – ako oni povedali „kamarátsky rozhovor“. A keď ma odtiaľ prepúšťali, zodvihli varovne prst a povedali: „Súduh, my vás budeme ďalej pozorne sledovať, nechcete sa opäť dostať do ťažkostí!“ Pretože moje konflikty s „tajnou“ políciou sa nezačali rozhovorom na Hlas Ameriky.

Spomeniem udalosť, ktorá sa odohrala asi rok predtým. Generál JUDr. Oleg Logvinov (Peter Hajdúk), vtedy tuším vojenský pridelenc v Budapešti, ktorý bol tiež členom Spolku slovenských spi-

sovateľov, ma pozval na premiéru filmu Akcia Edelstein. Na recepcii som okrem iných, mne neznámych ľudí a všelijakých papalášov stretol aj Tomáša Janovica. Recepčia sa skončila a Logvinov pozval mňa, Janovica a spoluautora filmového scenára Niňaja ešte na pohár vína do nejakej vechy. Oni už vyšli z klubu, ja som sa zdržal pri šatni. A keď som vyšiel, pred

Tomáša Janovica. Mal už vtedy roztržku s Drahošom Machalom a Machala ho vraj napadol. A Tomáš ma volal za arbitra. Lenže ja som ešte nezabudol, čo sa udialo pred pár rokmi. A ja mu na to: „Tomáš, ty si stokrát horší a ešte aj zbabelec, keď ma bili eštabáci, ty si ma zaprel.“ Tomáš sa zháčil, temer s plačom vysvetľoval, že si na to nepamätá, nič vraj nevi-

del a že ho to mrzí! Volal ma na víno, aby som sa nehneval. To boli chvíle, keď sme popíjali v klube a sporili sa o literatúre. Tomáš Janovic nijaký disident nebol. Ani prenasledovaný.

Hlavný ideológ ÚV „Lajoš“ Pezlár uviedol tuším v roku 1987 do vedenia Slovenských pohľadov Rudolfa Chmela a zástupcom šéfredaktora sa stal Jano Štrasser. Nahradili Vladimíra Reisela, ktorý bol trochu komunisticky skostnatený, a jeho zástupcu Petra Andrušku. Politicky sa „oteplievalo“.

No po prevrate v roku 1989 bolo všetko inak. Z Chmela, zo Štrassera, z Feldeka, Janovica a ďalších sa náhle stali pravoverní

Pavol MIHÁL

Pravdaže, treba načúvať aj starším, skúsenejším, lebo vďaka nim sa môžeme vyvarovať chýb. Niekedy je to veru ťažké, lebo práve generácia, čo si nevychovala nástupcov, o to menej chce podporiť mladú krv. Treba ich presvedčiť, že mladosť a dravosť nie sú hendikepom, ale skôr na prospech spoločnej veci.

• Čím by sa mala vyznačovať Matica v najbližších rokoch?

Vzorom by nám mala byť najmä jednota, ktorá zdobila našich starých otcov. Ak od svojich začiatkov MS deklarovala, že je jednotou milovníkov národa a života slovenského, nemôže byť iná ani v súčasnosti. Nemôžeme sa stále rozdeľovať. Dnes je čas na spoluprácu, na bratstvo, na jednotu. Nenadarmo sa hovoríeva – v jednote je sila – a Matica v 21. storočí v globalizovanom svete musí byť silná, aby sa v ňom nestratila, aby ju jej neprajníci neudupali. Mala by spájať všetkých Slovákov nielen doma, ale aj vo svete. Aj preto by sme mali zreteľne zefektívniť jej činnosť vo všetkých smeroch, pričom sa sústreďovať na členské hnutie, lebo práve radoví členovia Matice vytvárajú povedomie o nej a robia tú mravčiu prácu pre jej dobré meno bez nároku na odmenu. To je aj jeden z cieľov Inštitútu vzdelávania. Verím, že spomínaný pilotný projekt bude úspešný a vytvorí priestor na materiálnu i finančnú podporu miestnej a regionálnej kultúry, ktorú tvoria radoví členovia. Dúfam, že sa v matičnom živote presadí trend na omladenie, zefektívnenie a najmä na zjednotenie Matice slovenskej.

demokrati! Zväz slovenských spisovateľov sa rozpadol. Jednoducho z bývalých spisovateľov – inžinierov ľudských duší, sa stali pravdolásarkari, „nezávislí“ od toho a od hentohto, všetci boli odrazu tí praví, len tamti zostali ľaví... Zdedili budovu uprostred mesta, o ktorú je teraz spor. Korupcia sa preplazila aj tam, kde by sa kupčiť nemalo. A kde sa len pozrieš – nenávisť. A tak osočovanie a klebety prerástli až do takej podoby, že vznikla aj sprofanovaná bitka medzi Drahoslavom Machalom a Tomášom Janovicom na hlavnej pošte. Podnet skôr pre literatúru ako pre súdy!

Drahoslav Machala náhle zomrel. Predčasne, a istý denník začal nekrológ tým, že zomrel eštabák a ten, ktorý bol známy, že zbil Janovica, atď., atď. Bože, kde sa zastaví toto „zhovadenie mravov“, ako by napísal Hviezdoslav. A najväčší škandál, že Drahoša primátor ani „nezrovnal“ pochovať v Bratislave v Slávičom údolí. A zatial tým veru semä sváru. A keď zomrie Janovic (lebo všetkých nás to čaká), možno bude v Bratislave iný primátor, národne orientovaný, a ktovie, či pre toho zas Janovic nebude kontroverzný a nesplní predpoklady na pochovanie medzi osobnosťami? Hotové Kocúrkovo – alebo ako povedal Milan Lasica: To sa ešte nasmejeme, súdruhovia!

Chorváti prvý raz posadili do prezidentského kresla ženu Dva tábory a srbská karta

Od nášho balkánskeho spolupracovníka Martina JARINKOVIČA – Foto: internet-zdroj: hrvatski-dom.cr

Víťazom druhého kola prezidentských volieb v Chorvátsku, ktoré sa uskutočnili 11. januára 2015, sa stala Kolinda Grabarová-Kitarovićová, kandidátka pravicovej koalície zoskupenej okolo Chorvátskeho demokratického spoločenstva (HDZ). V tesnom súboji porazila o vyše tridsaťtisíc hlasov svojho súpera, kandidáta vládnej Sociálnodemokratickej strany Chorvátska (SDP), doterajšieho prezidenta Iva Josipovića. Chorvátsko tak má prvú prezidentku od vzniku samostatného štátu.

Kolinda Grabarová-Kitarovićová sa narodila v roku 1968 v Rijeke v mäsiarskej rodine. Vyrastala na vidieku na rodinnom hospodárstve. Posledný rok stredoškolských štúdií absolvovala v Los Alamos v USA, kde aj maturovala. Magisterské štúdium v kombinácii anglický jazyk – španielsky jazyk ukončila na Filozofickej fakulte Univerzity v Záhrebe v roku 1993 a vzdelanie si doplnila doktorandským štúdiom medzinárodných vzťahov na Fakulte politických vied spomínanej univerzity. Od roku 1993 pracovala na chorvátskom ministerstve zahraničných vecí. Počas svojej politickej kariéry bola ministerkou pre zahraničné veci a európsku integráciu, veľvyslankyňou Chorvátska v Spojených štátoch amerických a od roku 2011 pôsobila v štruktúrach NATO ako asistentka hlavného tajomníka NATO. V chorvátskych a srbských médiách sa objavili informácie o tom, že je členkou Trilaterálnej komisie (čo by ste však v jej oficiálnych životopisoch márne hľadali), ktorú založil David Rockefeller v roku 1973 na propagáciu úzkych vzťahov medzi USA, Európou a Japonskom.

■ AGRESÍVNA KAMPAŇ

Analytici sa zhodujú na tom, že kampaň pred druhým kolom voľby bola mimoriadne agresívna, plná osobných nevyberaných útokov medzi dvoma politickými tábormi. Ľavica obviňovala pravicu zo snahy o návrat do „temnej minulosti“ vojnových deväťdesiatych rokov, z rozkrádania a zo zločinov. Pravica zasa naopak vinila vládnú koalíciu z neschopnosti a zo zodpovednosti za ekonomickú krízu, prepád chorvátskeho hospodárstva a zradu národných záujmov. Súboj Kitarovićová vs. Josipović odráža ideovo-hodnotové rozdelenie chorvátskej spoločnosti. Kitarovićová predstavovala konzervatívny, nacionalistický tábor odvolávajúci sa na odkaz „vlasteneckej“ vojny zo začiatku deväťdesiatych rokov a odkaz prvého prezidenta Dr. Franja Tudjmana, naproti tomu Josipović predstavoval ľavicový, liberálny, občiansky tábor. Prejavilo sa to aj v podpore, ktorú dostávali kandidáti. Kitarovićová

podporil zbor generálov za jej úsilie o rozvoj chorvátskych ozbrojených síl. Podporilo ju aj združenie Štáb pre obranu Vukovaru za jej odmietavý postoj k osadzovaniu srbských Cyrilických tabúl v tomto meste. Taktiež kontroverzný spevák Marko Perković Thompson. Na druhej strane Josipović mal podporu ľavicovo orientovaných intelektuálov a liberálnych občianskych združení ako trebárs občianskej iniciatívy „Kišobran“ (dáždnik).

■ TROMFY KANDIDÁTOV

Odlíšne hodnotové založenie oboch kandidátov sa prejavilo aj v symboloch a odkazoch, ktoré

Chorvátsko položilo na misky váh euroatlantizmus a národný tradicionalizmus.

kandidáti smerovali médiám a verejnosti. Úplne symptomatická v tomto smere bola skutočnosť, že v čase, keď bol Josipović hosťom na tradičnom srbskom vianočnom večierku, ktorý každoročne organizuje Srbská národná rada v Chorvátsku, Kitarovićová bola na návšteve u generála Ante Gotovinu, zodpovedného za operáciu Búrka (Oluja), počas ktorej bolo Chorvátsko etnicky čistené od Srbov, pričom boli spáchané zločiny proti ľudskosti. Gotovina je pritom nielen Kitarovićovou, ale i chorvátskou spoločnosťou považovaný za národného hrdinu, zvlášť po tom, čo ho haagsky tribunál zba-

vil viny a oslobodil. „Srbská karta“ hrala v kampani dôležitú úlohu. Kitarovićová zdôrazňovala, že sa bude zasadovať o to, aby práva Chorvátov v zahraničí, najmä v Srbsku, boli také ako práva menších v Chorvátsku, teda za reciprocitu. Iróniou je, že pri reálnom naplnení tohto sľubu by došlo k zhoršeniu postavenia chorvátskej minority v srbskej Vojvodine. Tejto hrozby si zrejme vojvodinskí Chorváti boli vedomí, keď väčšinu svojich hlasov dali Josipovićovi, čím sa v rámci chorvátskej diaspóry stali výnimkami, keďže Kitarovićová medzi voličmi diaspóry získala drvivú väčšinu. Zvlášť medializované sa

stali Kitarovićovej náznaky o možnosti kladení podmienok Srbsku v rámci predvstupových rokovaní do EÚ.

■ TÉMY DEBÁT

Debata medzi kandidátmi sa zameriavala najmä na otázky zahraničnej politiky a ekonomickej krízy v Chorvátsku. Logicky na túto strunu hrala viac Kitarovićová. V rámci zahraničnej politiky sa obaja kandidáti držali euroatlantickej orientácie, čím došlo k zhode napríklad v otázke postoja voči Rusku. V debata na Nova TV Kitarovićová v tomto duchu uviedla:

Nová prezidentka Chorvátska

„Trebá pokračovať v tlaku na Rusko. Miešalo sa do vnútorných vecí Ukrajiny. Nemôže sa robiť rozdiel medzi veľkými a malými štátmi.“ Pritakal jej Josipović replikou, že Chorvátsko sa podieľa a bude podieľať na sankciách EÚ. Na druhej strane Kitarovićová vedomá si svojej podpory zo strany chorvátskych voličov v Bosne a Hercegovine, kde má tamojšia odnož HDZ tradične dominantné postavenie, priniesla tému podpory snáh hercegovinských Chorvátov o vytvorenie autonómie v rámci Bosny a Hercegoviny. Je to odvážne nové v chorvátskej zahraničnej politike, ktorá dosiaľ tamojších Chorvátov ignorovala. Podporu tak dostal predak HDZ Bosny a Hercegoviny Dragan Čović, ktorý prirodzeného spojenca vidí v lídrovi bosnianskej Republiky srbskej Miloradovi Dodikovi. Ako však upozorňuje politológ Davor Gjenero, Kitarovićová nebude mať pochopenie pre spojenectvo Čović – Dodik, pretože je „veľmi oddaná chorvátskemu euroatlantizmu“ (Dodik je pre Západ nedôveryhodný). Túto črtu jej profilu zdôraznil aj rakúsky Der Standard, ktorý pripomenul dobré kontakty Kitarovićovej s Hillary Clintonovou i Barackom Obamom. Der Standard na príklade jej nesúhlasného postoja voči zákazu potratov poukázal aj na liberálne prvky v inak konzervatívne profilovanej politike novej prezidentky.

Výsledok prezidentských volieb je predzvesťou víťazstva HDZ v budúcich parlamentných voľbách. Voliči rozhodli a nám rovnako ako chorvátskej verejnosti neostáva iné než čakať, ako sa v reálnej politike prejavia výsledky protirečivej orientácie novej prezidentky. Ako sa jej podarí zlúčiť euroatlantizmus s chorvátskym nacionalizmom a tradicionalizmom a ako sa jej podarí naplniť nereálne sľuby o zlepšení hospodárskej situácie presahujúce kompetencie prezidenta.

BESEDNICA

Nedávno sa mi vynorila v hlave spomienka na jeden z mnohých poznávacích zájazdov po republike s cestovnou kanceláriou Čedok. Vlastne, viac takýchto firiem sme ani nemali – ešte tak družstevný Tatratur...

Posadili nás do autobusu a vyrazili sme do Karlových Varov, aby sme na vlastné oči videli, ako žijú a liečia sa ľudia v týchto svetoznámych kúpeľoch. Bola to dlhá cesta, no málokto ľutoval. Ja určite nie, lebo sme videli aj to, čo nám cestovka vo svojich prospektoch neponúkla. Pri prehládke mesta nás sprievodca na vlastnú päsť zaviedol k veľkej vile, ktorú vraj vlastnil predseda česko-slovenskej vlády Lubomír Štrougal. Nie bez hundrania sme poznali, v akých pomeroch žili vtedajší naši papaláši. Dnes, s odstupom času, musím priznať, že majiteľ tej vily bol vlastne iba trochár v porovnaní so zámkami, s kaštieľmi a s hradmi, aké si

vybudovala naša ponovembrová hospodárska a politická elita.

Čedok pôsobí v cestovnom ruchu už od roku 1920, svoju pobočku má aj na Slovensku. Ak by nám ponúkol poznávací zájazd po haciendach a rančoch, aké vlastnia súčasní papaláši, zbohatlícka elita a smotánka, určite

to bolo povedzme v prípade Šalamúna... Prepych je teda znakom Božej lásky a priazne. Podľa takéhoto učenia jeho priazňou sú obdarení všetci tí, čo dnes žijú za vysokými múrmi, akoby sa hanbili za bohatstvo dané im zhora. Hanbili sa za to, že ho majú viac ako ostatní, alebo menej ako iní...

Dlhá cesta za poznáním

Rudolf SLEZÁK

by som neodolal a rád sa pozrel na bohatstvo a prepych ľudí, ktorým pánbožko nadelil viac rozumu, šikovnosti i slávy ako ostatným smrteľníkom. Nie som uľtukaný a závistlivý proletár, no rád by som videl, ako boli odmenení za svoju pokoru a zbožnosť. Áno, za pokoru a zbožnosť, o ktorej sa píše už v starozákonných knihách: Pán odmeni každého pokorného a zbožného a zahrnie ho bohatstvom, slávou a múdrosťou, ako

Nech je to akokoľvek, no ak by Čedok ponúkal podobné poznávacie zájazdy, prihlásil by som sa. Ak cestovná kancelária ponúka pobyty v horách a v kúpeľoch, vo všetkých lyžiarskych centrách, golfových a iných rajoch pri všetkých oceánoch a moriach..., mohol by nás zaviesť aj na prehládku Janukovyčovho panstva v susednej Ukrajine. Vraj ide o novú turistickú atrakciu a o prehládku sídla niekdaj-

šieho prezidenta je veľký záujem. Povráva sa však, že ju Ukrajincom umožňujú najmä preto, aby v nich udržovali nenávisť a bojovú náladu voči predchádzajúcemu režimu. Neodolal by som však, ak by pre nás Čedok alebo hoci ktorá iná cestovka ponúkli aj prehládku panstiev, sídel a celých oblastí, ktoré patria Tymošenkovej, Porošenkovi, Achmetovi, Kolomyjskému, Tarutovi, Kurčenkovi, Pinčukovi, Novinskému, Firtašovi, Boholubovi... Zistili by sme, že Janukovyčove nahrašané milióny sú iba takým masným očkom v kotle miliardárskej soľanky, ktorú s nevidaným apetítom chlípú novodobí zbohatlíci pod značkou slobodného podnikania. Nechce sa uveriť, že tam hore – v nebesiach, naši patróni rozdávali svoju priazeň len tak halabala. Ktovie, možno sa raz presvedčím – azda po takej čedokárskej exkurzii – že sa vyvolenský tie miliardy len tak akými zásahom Prozreteľnosti priliepli na prsty...

NA MARGO

Začiatkom vlaňajšieho decembra macedónska vláda premiéra Nikolu Gruevského schválila návrh zákona o zmene štátneho znaku. Nový štátny znak v podobe červeného leva v skoku v žltom štíte s murálnou korunou by mal zameniť doteraz užívaný znak Macedónska z éry socialistickej Juhoslávie.

Do nového roka s novým znakom?

Bude to v poradí druhá zmena podoby štátneho znaku od osamostatnenia Macedónska. Prvá, skôr kozmetická zmena z roku 2009 sa týkala odstránenia červenej päťcípovej hviezdy, ale podstatnejšie nezmenila celkový socialistický vzhľad znaku s motívom slnka vychádzajúceho nad krajinou orámanou vencami pšenice, tabakových listov a púčikov vličieho maku.

Vláda svoj návrh odôvodnila potrebou návratu k historickým, heraldickým symbolom, keďže Macedónsko je s výnimkou Bieloruska jedinou európskou krajinou, ktorá dodnes používa štátnu symboliku z éry socializmu. Vládou schválený návrh je výtvorom macedónskeho združenia heraldikov a odvoláva sa na historicky doloženú podobu krajinského znaku z 15. storočia a ďalších jeho podôb pred dvesto rokov.

Aj keď návrh vychádza z dobrotých vyobrazení, je v ňom zakomponovaný nový prvok v podobe tzv. „murálnej“ koruny, teda koruny v tvare hradieb, ktorá nahradila pôvodnú korunu. Macedónske heraldické združenie toto stvárnenie koruny objasňuje snahou zdôrazniť republikánsku formu zriadenia štátu.

Prijatie návrhu nového štátneho symbolu vzbudilo širokú diskusiu prekračujúcu hranice Macedónska. Vzhľadom na historicky komplikované macedónsko-bulharské vzťahy nedala na seba dlho čakať odozva zo Sofie, podľa ktorej vraj Macedónci kradnú znak Bulharom. Polemika o návrhu sa rozpútala aj v rámci albánskeho spoločenstva v Macedónsku. Časť Albáncov sa s ním stotožnila, iní vyjadrili nesúhlas, lebo vraj v ňom chýba symbol albánskej komunity, keďže lev nikdy nebol a ani dnes nepredstavuje symbol Albáncov. Jednota nepanuje ani medzi väčšinovým macedónskym obyvateľstvom. Časť macedónskych akademikov je toho názoru, že na navrhovanom znaku bude treba ešte niekoľko úprav, najmä zmenu francúzskeho štítu na iný typ heraldického štítu a vzhľadu koruny, respektíve jej odstránenie... S rezolútnym odmietnutím návrhu vystúpila organizácia Bojovníkov národnoslobodzovacieho boja, ktorí zmenu znaku vnímajú ako útok na výdobytky národnoslobodzovacieho boja. Konečná podoba znaku zostáva teda otázna. Zatiaľ nebol zaradený do programu parlamentného schvaľovania a nateraz nie je ani známe, kedy sa tak stane.

(mj)

NA OKRAJ

Príchod mladého Hybana k nám na fakultu som zaregistroval, až keď bol v druhom ročníku, teda asi v roku 1958, keď už veselo publikoval svoje prózy vo vtedajšej Mladej tvorbe. V tých časoch nevychádzalo toľko pôvodných kníh ako dnes. Výber bol istotne aj ideologický, ale najmä bol náročnejší, a my, čo sme študovali literatúru alebo už koketovali s kultúrnymi rubrikami novin, stihli sme sledovať všetko, čo vychádza, najmä ak autor bol z našej generácie.

Radost' z Jaroša

Jaroš, pravdaže, neunikol našej pozornosti rovnako ako zo tri roky pred ním Anton Hykisch a jeho Krok do neznáma (cenzúrou zošrotovaný) a Sen vchádza do stanice, Jarmila Blažková s Nylonovým mesiacom, Johanidesovo Súkromie a Balghov Dom pre živých. V rozpäti troch rokov (1960 – 1963) dokázala sa mladost' striasť hrôz päťdesiatych rokov, vrátiť slovenskej literatúre zdravé videnie a nasmerovať ju do umenia. Peter Balgha odišiel mladý, Blažkovú vyhnal režim do emigrácie, Janom Johanidesom mával osud ako listom vo vetre, ale všetci tu zanechali nádhernú stopu. V umení neradno porovnávať, ani sa to často nedá, ale predsa len stopy po Hykischovi a Jarošovi sú najzreteľnejšie. A majú veľa podôb.

A tu zrazu ten mladík oslavuje sedemdesiatpäť! Keby som nechcel nič iné iba uviesť tituly jeho románov, noviel, zbierok poviedok, výberov z jeho próz, rozprávok a kníh pre deti, rozhlasových pásiem, dramatických útvarov a fičrov, názvy filmov, ktoré sa nakrútili na jeho scenáre a námety, výber z korešpondencie a úvah, knihu básní a knihu spomienok... nestačil by nám tento stĺpec.

Začalo sa to pred vyše päťdesiatimi rokmi novelami Popoludnie na terase (1963) a Urob mi more (1964) – kritici hovoria, že práve týmito prózami sa slovenská literatúra opäť včlenila do európskeho kontextu. Rok čo rok, a ešte častejšie, idú za sebou knihy Zdesenie, Váhy, Putovanie k nehybnosti, Menuet... doba mu praje, Európa preživa šesťdesiate roky, Beatles, bitnikov, minisukne, filmovú taliansku a francúzsku vlnu, u nás sa začína veľké dielo galandovcov, čas je prajný... A keď sa priškrtí normalizáciou, Jaroš si hľadá témy, ktoré nie sú vopred odsúdené na šrotovanie, a nachádza dáždnik, pod ktorým sa dalo bez straty kvetiny prežiť: film. Prichádzajú poviedkové súbory Trojúsmevový miláčik, Pradené... aj jeho vrcholné románové dielo Tisícročná včela, aj Pacho, hybský zbojník... Obe sfilmované, s mnohými inými Jarošovými námety.

Ján ČOŇAJ

ZLATÝ FOND SLOVENSKEJ KINEMATOGRAFIE

TISÍČROČNÁ VČELA

Spisovateľ a scenárista Peter JAROŠ sa dožil sedemdesiatich piatich rokov Štátne rozpočty kultúru neprotežovali

Podtatranská príroda v okolí obce Hybe formovala jeho detstvo a rôzne podnety z rodného kraja sú dodnes neodmysliteľnými prvkami jeho literárnej tvorby. Vysokoškolské štúdium absolvoval na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave, kde ostal žiť a pracovať. Debutoval knihou Popoludnie na terase (1963), odvtedy mu vyšlo množstvo kníh poviedok, noviel a románov. Napísal aj divadelné hry, knihu pre deti, publicistické texty a úspešné filmové scenáre. V týchto dňoch oslavuje životné jubileum – sedemdesiatpäť rokov.

Zhovárал sa Roman KALISKÝ-HRONSKÝ – Foto: Matej KALINA

• Aký dar z oblasti tvorby vás poteší k životnému jubileu?

Najviac ma poteší, keď mi slúži zdravie, lebo bez toho sa nedá nič robiť ani v tvorbe. V tomto čase ma však veľmi potešilo nové vydanie môjho románu Tisícročná včela.

• Máte po vyše troch desiatkach knižných titulov chuť bilančovať, alebo vás viac zamestnáva práca na nových textoch?

Spisovateľ v podstate bilančuje vždy pri začatí nového diela. Musí si zoradiť námety, vnemy, podnety, zážitky, príbehy – je to súčasť tvorby. Treba všetko poupraviť a vytriediť, niečo vyhodit, potom všetko zmysluplne zoradiť a začať písať. Rád pracujem na nových veciach, prináša mi to veľa potešenia... Preto aj keď bilančujem, tak vlastne pri tom neustále pracujem. Zabávam sa v tomto období koncipovaním akéhosi nového deníkového románu a tiež písaním poviedok.

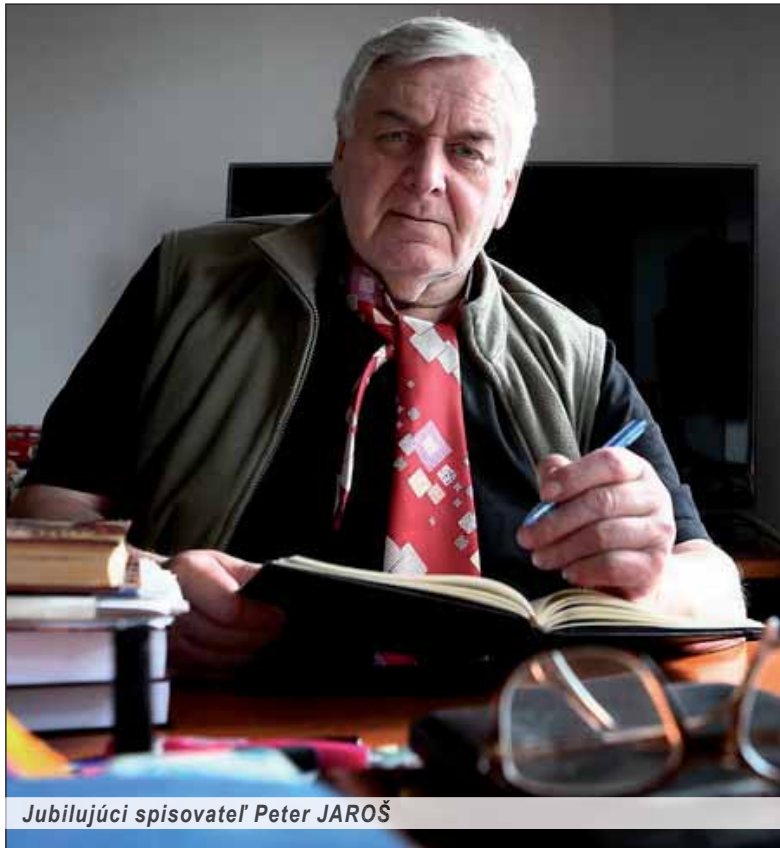
• Máte živý kontakt so svojimi čitateľmi? Aké je dnes postavenie slovenského literáta v našej spoločnosti?

Áno, rád sa s čitateľmi stretávam, aj keď v poslednom čase je to zriedkavejšie... A pokiaľ ide o postavenie slovenského literáta v našej spoločnosti dnes v porovnaní s minulosťou, veľmi sa nezmenilo v tom, že z písania literatúry sa na Slovensku vyžiť nedá, okrem zopár výnimiek... Slovenský spisovateľ obvyčajne pracuje v nejakom občianskom povolání a vo voľných chvíľach, cez soboty a nedele či počas sviatkov spisuje svoje texty. Čo sa však zmenilo podstatne, je to, že dnes v protiklade s minulosťou našťastie už nie je cenzúra. Okrem toho tu pribudlo neúrekom vydavateľstiev, lebo v porovnaní so štyrmi či s piatimi v minulosti je ich dnes tuším asi štyristo...

• Vážime si ako spoločnosť primerane svoje kultúrne hodnoty a tradície, alebo sa pomaly rozplyvame v beztvárnom kotlísku konzumnej gulášovej polievky?

Aj si vážime, aj sa rozplyvame... Kto ako, či ktorí ako... Treba určiť priority, to sme už vari aj urobili. Musíme však tie naše priority potom aj dodržiavať a snažiť sa ich naplniť. A čo je veľmi dôležité, treba na zachovanie kultúrnych hodnôt a tradícií vyčleniť dostatočné finančné zdroje. Paradoxné však je, že doteraz ani jeden náš minister kultúry od nežnej revolúcie nemal dostatok finančných prostriedkov, aby mohol aspoň primerane, keď už nie úplne, pokryť mnohoraké a všestranné potreby kultúry. Poviem to jednoduchšie – všetky doterajšie slovenské štátne rozpočty boli ku kultúre skúpe, hoci by mohli a mali byť oveľa štedrejšie. Ak budem parafrázovať voľakedajšiu Klausovu vetu, izby sú už vybielené a vymalované, nábytok možno z balkóna sťahovať do nich... Máme svoj vlastný dom, otázka je, čím ho naplníme.

• Vy ste nielen vo svojich dielach Tisícročná včela (knižne prvý raz 1979, najnovšie 2015, filmový scenár 1983) či Pacho – hybský zbojník (scenár 1975) ponúkli slovenskej verejnosti pohľad na našu minulosť a tradície v románovej i filmovej podobe. Nechýbal v nich láskavý humor, ale i sebaironia. V záve-

Jubilujúci spisovateľ Peter JAROŠ

renej sekvencii filmu o Pachovi sú slová: „A ten bič! Ako pekne plieska!“ Akoby sme si ani nevedeli predstaviť svoju existenciu bez plieskajúceho biča nad hlavou... Alebo sme sa vari chystali zaplieskať tým bičom tak, aby aj nás bolo konečne počuť až kamsi do sveta?

Myslím si, že bez toho plieskajúceho biča nad hlavou sa pokojne zaobídeme. Svet bude o nás nielen počuť, ale aj hovoriť najskôr vtedy, keď sa budeme prezentovať kvalitnými vedeckými výsledkami, knihami, filmami, hudbou, výtvarnou kultúrou, operou, činohrou, baletom či športom... Kultúra totiž dokáže najlepšie preraziť cestičky do sveta aj ostatným našim hodnotným veciam, ktorých nemáme málo.

• Vieme sa už pozerieť na svoju minulosť bez pocitu bolesti či zbytočného páťosu, alebo k tomu ešte len musíme dospieť? Môže k tomu prispieť aj literatúra?

Bolestinstva či zbytočného páťosu pri pohľade na vlastnú minulosť sa postupne zbavujeme, aj keď politikárčenie dokáže z neho ešte všeličo vyťažiť... K tomu, aby sme boli hrdý a príjemne sebavedomý národ, nám môže pomáhať aj literatúra, ale predovšetkým kvalitné práce našich historikov, v ktorých budú pravdivo zhodnotené zápory aj klady nášho historického vývoja. Bez zatajovania, skresľovania či zveličovania. A takéto vedomie o nás, o sebe by sa malo čo najskôr dostať aj do školských učebníc.

• Po dlhej neplodnej prestávke sa už konečne zablýskalo na lepšie časy aj slovenskému filmu. Ako vnímate tie stratené roky našej kinematografie po zániku ateliérov na Kolibe?

Ako zjavnú a veľkú škodu, lebo zbytočne premrhaný čas sa už nikdy nevráti. Potešením je pre mňa tá skutočnosť, že po niekoľkých rokoch útlmu sa naša kinematografia opäť nádejne pozviechala a za posledné tri či štyri roky vzniklo niekoľko kvalitných celovečerných filmov, ale najmä viaceru vynikajúcich dokumentárnych filmov, ktoré

výrazne oslovili aj zahraničné filmové a televízne publikum. Ceny, ktoré nové dokumentárne filmy dostávajú na festivaloch po celom svete, sú už len príjemným a zaslúženým bonusom.

• Od filmu ste nikdy celkom neodišli, boli ste spolupracovníkom istej úspešnej produkčnej spoločnosti. Dokáže sa slovenský film v budúcnosti presadiť v širšom nadnárodnom kontexte podobne, ako to bolo s Tisícročnou včelou, keď získala cenu na festivale v Benátkach?

Samozrejme, že sa dokáže presadiť, lebo už sa to aj deje. Nové slovenské filmy sa zviditeľňujú celkom dobre. Ide o to, aby to vydržalo čo najdlhšie... Jedna vec je divácka úspešnosť filmu, druhou stránkou je prípadné ocenenie na nejakom festivale. Ideálne je, keď film prijmu diváci i kritika, dielo sa tak môže stať nadčasovým a žiť svojím životom aj po mnohých rokoch. Slovenská kinematografia má z minulosti dosť takých filmov a som rád, že diváci o nich vedia nielen u nás, ale aj v zahraničí.

• Boli ste pri prvotnej myšlienke nakrútiť hraný celovečerný film o Alžbete Báthoryovej. Projekt dlho driemal, potom ste vydali na túto tému svoju knižku Lady Dracula. Film Bathory z dielne vášho priateľa a režiséra Tisícročnej včely Juraja Jakubiska sa napokon po rokoch priprav dostal do kín. Boli by ste ako scenárista uchopili tému podobne, alebo ste mali na veci iný pohľad?

Pred rokmi sme spolu s Jurajom Jakubiskom a s mojím najstarším synom Martinom Jarošom, ktorý v tom čase skončil FAMU, napísali o Alžbete Báthoryovej filmový scenár, pracovne nazvaný Lady Dracula alias Báthory story (1995 – pozn. red.), v ktorom bolo veľa funkčných a zaujímavých nápadov, ako jeho ozvláštnenie, ale v podstate sme sa pridržiavali známych historických faktov. Neskôr sa Jakubisko zoznámil s názorom istej maďarskej historičky, ktorá tvrdila, že všetky obvinenia Báthoryovej boli účelové

a zinscenované, lebo palatín Thurzo sa chcel zmocniť jej obrovského majetku. Ona sama že bola viac-menej nevinná, vraj bola liečiteľkou a slovenským devám pomáhala, a nie ich vraždila... To vraj vykonávali Thurzovi ľudia a robili to tak šikovne, že vina vždy akoby padala na Báthoryovú. Juraj Jakubisko uveril tomuto názoru a aplikoval ho aj v novom scenári, a samozrejme aj vo filme...

• Filmoví diváci sú širokou skupinou recipientov a každý film má u nás svoju mediálnu podporu, takže sa o ňom už dopredu vie. Ako však možno dostať medzi ľudí aj pôvodnú slovenskú literatúru v širšom meradle?

Jedine jej vlastnou kvalitou. V tomto prípade si však treba uvedomiť, že naša slovenská poézia, ale i beletria, až na niektoré výnimky, sa na Slovensku nikdy nečítali masovo. Podobný jav je však aktuálny vo všetkých kultúrach menej početných národov, a teda aj v ich literatúre. Verím však, že dobrá kniha si cestu k čitateľovi nájde, ten čitateľ sa však o nej musí nejako dozvedieť...

• Máte v autorskej oblasti nejaký zatiaľ nenaplnený plán, ktorý by ste radi uskutočnili?

Každý, kto nerezignoval na svoju autorskú tvorbu, má iste aj nejaké nové zámery. Mám ešte viaceré tvorivé plány a aj predstavu, ako ich realizovať, hoci už teraz plánujem opatrnejšie... Veľa o tom, čo by som rád realizoval niekedy v budúcnosti, dopredu radšej neprezrádzam, musí to vyzrieť v tvorivom procese. Mám šťastie, že môžem robiť to, čo ma baví, a to by som doprial každému, lebo práve to je výrazom ničím nenahraditeľnej osobnej slobody.

• Boli ste istý čas aj poslancom slovenského parlamentu. Dalo vám to obdobie aj nejaké podnety na vašu tvorbu alebo vás to pripravilo o vzácny čas potrebný na písanie?

V parlamente som sa veľa dozvedel, veľa som sa aj naučil a s odstupom času môžem povedať, že to nebol stratený čas. Jedno skrátené funkčné obdobie mi však stačilo. Stretol som sa tam s vynikajúcimi odborníkmi, s ľuďmi zaujímavými a podnetnými, ale aj s poslancami bez schopnosti sebareflexie...

• Spod Tatier ste prišli do Bratislavy študovať. V meste ste sa napokon usadili a udomácnili. Sledujete okrem tzv. veľkej aj komunálnu politiku?

Bratislavu vnímam ako celok, ako živý organizmus, ktorým je každé jedno mesto. Taký organizmus má svoje lepšie aj horšie obdobia, kvitne aj odkvitá. Organizmus má svoje jednotlivé časti a orgány. V prípade mesta sú to mestské časti a ich orgány, ktoré by mali mať múdru hlavu. Tou hlavou by mal byť magistrát s bystrým mozgom. Lokálpatriotizmus obyvateľov našich miest a obcí má význam vtedy, keď vedie k zlepšeniu života v konkrétnom prostredí. Chcem veriť, že občania vnímajú svoje blízke okolie zodpovedne a že si svoje prostredie budú chrániť a zveľaďovať. Svoje názory môžu prejavovať vo voľbách. Ak sa na voľbách zúčastnia, majú právo kritizovať činnosť či nečinnosť politikov. Ak sa vzdajú práva voľby, vzdávajú sa aj práva kritizovať.

• Dostali ste pred časom Cenu Maticy slovenskej. Ako vnímate túto národnú ustanovizeň?

Vážim si ju pre jej tradície a poslanie, ktoré naplňala v minulosti. Ale iba z minulosti sa žiť nedá. Vnímam aj problémy, ktoré boli medializované, no verím, že dobrá vôľa a zdravý rozum zvíťazia. Maticu tvoria živí ľudia, preto musí byť živým organizmom, a prajem jej, aby si našla primerané a dôstojné postavenie v dnešnej spoločnosti.

Slovák František Sudovský staval Panamský prieplav a kritizoval kapitalizmus

Šestnásť cintorínov divu sveta

Adolf KOBELA - Martin LACKO Foto: rodinný archív a internet

Sté výročie prvej svetovej vojny dáva príležitosť oprášiť staré rodinné dokumenty, pripomínajúce časy a udalosti, ktoré sú dnešným generáciám už nepredstaviteľne vzdialené. Takýto zabudnutý a pritom zaujímavý a podnetný osud je spojený s menom Františka SUDOVSKÉHO, ktorého životný príbeh sa začal písať 6. júla 1887 v obci Pustá Kert', dnes Pusté Sady v okrese Galanta. Ako tisíce iných Slovákov aj on v roku 1904 odišiel do Ameriky, aby si hľadal chlebovú posadu, prostriedky na strechu nad hlavou a kúsok poľa. Svoje zážitky v cudzine, ale aj úvahy a postrehy zanechal v zaujímavých zápiskoch

František SUDOVSKÝ

Strastiplnú púť do „zasľubenej zeme“ začal v prístave Hamburg. Po príchode do USA dostal jedinou možnú prácu, akú vtedy americké úrady gastarbeitrom z Európy ponúkali – drinu s lopatou a krompáčom na stavbe Panamského priepľavu. V pote úmornej práce zistil, že na zlepšenie svojho postavenia potrebuje vzdelanie. Roľnícky chlapec napokon aj vyštudoval strednú školu s maturitou. Stal sa členom Slovenskej ligy v Amerike, ba jedným z jej čelných predstaviteľov. Do toho náhle vpadla svetová vojna. Ako stovky iných Slovákov v USA aj on narukoval. Stal sa príslušníkom amerického vojenského námorníctva.

■ KRÍŽNIK CINCINATTY

V posádke bojového krížnika Cincinnati nebolo veľa takých šikovných námorníkov ako tento Slovák. Zanedlho sa vypracoval do funkcie druhého zástupcu veliteľa plavidla a dosiahol dôstojnícku hodnosť poručíka. Počas dvadsiatich dvoch mesiacov služby ho viackrát vyznamenali za bojovú činnosť. Za zásluhy získal aj medailu Čestný občan USA, čo sa neskôr vzťahovalo aj na jeho manželku i deti do dvadsiatich rokov.

Po skončení prvej svetovej vojny bol členom delegácie Slovenskej ligy v Amerike, ktorú prijal prezident Wilson. Delegácia prezidenta oboznámila s úsilím Slovákov o nové, spravodlivejšie usporiadanie Európy, v ktorej by bolo miesto aj pre Slovákov. Naposledy žil v mestečku Empier v štáte Ohio. V roku 1921 sa vrátil na Slovensko, kde sa oženil s Agnešou Tomšovou z Malého Bábú. V roku 1925 sa ešte raz vypravil za prácou do USA, kde sa stal tiež členom Spolku sv. Cyrila a Metoda. V roku 1935 sa definitívne vrátil do vlasti. Zomrel predčasne v roku 1940 vo veku päťdesiatich rokov na následky ťažkej práce, ktorá mu podlomila zdravie. Zostala po ňom manželka a dve deti. Jedným z nich bol neskorší športovec a reprezentant Slovenska v boxe Štefan Sudovský.

■ ZAUJÍMÁVÉ RIADKY

V Amerike si František Sudovský viedol zošit zápiskov. Zaznamenával udalosti, postrehy a nálady z osobného života, ale i svoje politicko-spoločenské názory. Žiaľ, väčšina písomností pri požári rodinného domu ľahla popolom. Ale aj o útržkoch, ktoré sa zachovali, možno povedať, že sú mimoriadne zaujímavým čítaním. Roľnícky chlapec, konfrontovaný s otrokářskými pomermi na stavbe Panamského priepľavu – mimochodom, sté výročie jeho otvorenia sme si pripomenuli v roku 2014 –, ukazuje podstatu kapitalistického systému založeného na vláde peňazí. Čítanie je možno ešte aktuálnejšie práve dnes, keď sme znova konfrontovaní s diktátom globálneho finančného kapitálu vo svete a keď si pripomínáme dvadsiate piate výročie obnovenia tohto systému aj v našej vlasti.

Na zachovanie autenticity ponecháme jeho zápisky v pôvodnej podobe aj

s chybami. Za poskytnutie dokumentu ďakujeme vnukovi pisateľa Ing. Štefanovi Sudovskému.

Zápisník otvárame na stránke venovanej práve sociálnym rozdielom, kapitalistickému vykorisťovaniu a pri opise zápasu baníkov za väčší krajec chleba.

„Vráťme sa do minulosti. Bolo to roku 1913-em, keď nastal boj o chlieb medzi robotníctvom a Kapitalizmom v štáte Koloráde u Ludlova, z milíciu chránaciou doli (majne) Rockefellera, mnoho nasobného miliónára, či tamojší štrajkeri chitili by sa zbrane? A či bi obe tuvali svoje životy, svojich žen a dieťok bez príčiny? Ani ten najprepoiatejší človek voči robotníctvu nemože zvalit vinu na robotníctvo, keď sa podívame na mrtvé telá štrajkérov, na hlade vichudlé tváre žen a dieťok? Uvidíme život tých, čo tie Bane vlastniá! presvečiť sa mosý každý, že táto zem stojí na prachu záhuby.“

„V meste Ludlow v štáte Colorado zasiahla Národná garda a podniková ochranka 20. apríla 1914 proti tisícdesťo baníkom – zamestnancom podniku Colorado Fuel and Iron Company – a ich rodinným príslušníkom, ktorí štrajkovali za osemhodinový pracovný čas a ďalšie sociálne požiadavky. V zrážkach medzi demonštrantami a ozbrojencami zahynulo deväťnásť až dvadsaťšesť ľudí (údaje sa rôznia), vrátane dvoch žien a jedenástich dieťok,“ spresňuje údaje historik Ústavu pamäti národa Tomáš Klubert.

■ AKÝ JE KAPITÁL

„Kapitál nezna hraníc vo svojej víbojnosti a nezna citu spravodlivosti! On zna len jedon cieľ – udržiat sa a vyhrat finančne; či jeho cesty sú čisté, alebo špinavé, jemu je to všetko jedno. Hlavná vec je investovat milióny do podnikov a s nich zase hrabat milióny a všetky tie investície brániť treba štátom, čo i za cenu ľudských životov, tich, ktorí tvoria štát a ktorí ho udržujú a bránia!“ pokračuje v stati Kapitalizmus ten, čo ho bezprostredne zažíval na svojej koži. Určite ju diktovalo aj vyššie spomenuté krviprelievanie v Ludlowe a tiež nesmierne obeť na stavbe Panamského priepľavu, kde sa vlastne americká odysea Františka Sudovského začínala. Pravdaže, zaznieva v nich v nich aj echo občianskej vojny v Mexiku a celosvetovej vojnovnej kataklyzmy v Európe...

„Pre dravosť a víbojnosť lačného veľkokapitálu sustredeneho v rukach par jednotlivcov, trpí ľudstvo celeho sveta. Ku príkladu keď povážime osvedčenie niektorého prezidenta, ktorí vištríha veľko-kapitalistu, aby svoje milióny ľahkomiselne nevkľádali do cudzozemských podnikov (ohliadnime sa na tento čas na Meksiko), že žiadná vláda ich nebude kolektuvat zo zbranu, tak teraz ale jasne možeme videt, odkál vietor duje; vidíme tiež, že vojna nebola preto vivolaná? Že bol niektoej krajiny prápor pohanený, ale preto? Lebo miliónári obavaju sa o svoje investovane milióny na pode czudzej krajini, dotál! pokim si národ ich verejnú mienku neosvoji, a abi vládu donútili zo zbrannu mocu!“

Stavba Panamského priepľavu

■ AMERICKÝ KYJAK

František Sudovský veľmi zaujímavý a aj pre dnešok inšpiratívne opisuje banánové vojny USA, ktoré mali potvrdiť ich sféry záujmu – vtedy konkrétne v Mexiku, kde Američania uskutočnili sériu intervencií. Pancho Villa a Emiliano Zapata ako legendárni mexickí rebeli doviedli svoju revolúciu proti nástupcovi diktátora Diaza a Madera generálovi Victorianovi Huertovi do občianskej vojny všetkých proti všetkým a rozvrat využili Spojené štáty americké, ktoré podporovali (ako vždy) opozíciu. Osemstočlenným námorným výsadbom zaútočili z bojových lodí na prístav Veracruz, obsadili tamojšiu kadetskú školu a ďalšie objekty, zabili stoosemdesiatštyri Mexičanov a sami stratili štyroch vojakov! Veracruz potom okupovali od konca apríla do konca novembra 1914. Takto videl udalosti možno ich priamy účastník:

„Pod náličnicu Patriotismu hrnú sa už teraz lode do Mexika, značace straty miliónov pre americký národ, zdravé telá tam idúcich chlapcov vojnov neidú čest americkéj zástavy, ale idú ratuvat zase milióny toho, ktorí milióni viprešované s potu robotnickeho ludu investoval k ďalšej víbojnosti v Meksiku, teda vojna, v ktorej trpí ten Patriotismom nadšený lud, nenie preto, že Mexiko pohanilo americku zástavu je ona, preto, abi zase len ten lud hajil Kapitalistické zaujmy tich, ktorí sneho tvoria abnormalne bohatstvo pre seba za cenu utpenia produktívnej triedi ludu.“

■ CENA KANÁLA

V útržkoch zápiskov je aj reflexia Františka Sudovského na stavbu Panamského priepľavu. Úmrtia robotníkov na vyčerpanie a rôzne choroby vo svojej „kronike“ príznačne pomenúva „zabitím“.

„Teraz sa najvacej hovori o tom, že čo stál Panamský Kanál. Stál on veľké peniaze, a predsa málo. Kto hľadá na tu druhu stranu, že čo stál ľudských životov? Kolko ľudskej krvi sa vialo. Pravda? Koho že toto zaujíma? čo že je ľudski život oproti peniazom, toto krátka Kronika poukazuje na to, kolko asi ľudských životov vihaslo pritom pri tom, tak vela oslávenom Panamskom Priepľave (a či Kanale).“

V roku 1904 zabite bolo 6. 213, v roku 1905 zabite bolo 16. 512, v roku 1906 zabite bolo 16. 547, v roku 1907 zabite bolo 39. 434, v roku 1908 zabite bolo 43. 891, v roku 1909 zabite bolo 47. 167, v roku 1910 zabite bolo 50. 802, v roku 1911 zabite bolo 48. 816, v roku 1912 zabite bolo 50. 893. a na nemoce zomrelo zatich 9 rokov 4985 robotníkov, a tak všetkých vespolek činí súhrn 325 tisíc aj 260. Tímto všetkým Panamská užina vihasila životy, veľiká táto armáda priekopníkov aspon jako celok zaslužila by trvanlivú a čestnú pamiatku; na tich, ktorí padli jako obeť ľudskeho pokroku, na tich sa celkom zabudne a slávu odnesú iný.

Hľa, takto svet platý v tejto dobe pokroku.

Panamská užina má 16 cintorínov...“

RECENZIA

Médiá v Nemeckej spolkovej republike v decembri zverejnili protivojnový apel šiestich desiatok významných osobností na čele s exprezidentom Romanom Herzogom a bývalým kancelárom Gerhardom Schröderom. Pod manifest s názvom *Kríza na Ukrajine: Ďalšia vojna v Európe? Nie v našom menel sa podpísali aj niektoré slovenské osobnosti ako spisovatelia Jozef Banáš a Anton Hykisch, bankár Imrich Béreš, poslanec Jozef Mikloško a spevák Peter Lipa.*

Osobnosti vyzývajú na mier

Roman Kaliský-HRONSKÝ – Foto: Ladislav LESSAY

Jozef Banáš upozornil, že výzva adresovaná nemeckej vláde a parlamentu je aktuálna aj pre Slovákov, keďže sme členskou krajinou EÚ. „Keby sa tu niečo začalo, ako sme to zažili v dvoch svetových vojnách, bude to lietať priamo nad našimi hlavami. My budeme bojisko,“ konštatoval J. Banáš a dodal: „Je pre mňa samozrejme, že každý normálny človek, nielen Nemci, by mal túto petíciu podpísať. Ako slovenský spisovateľ, bývalý diplomat a politik lutujem, že táto výzva ostala v Nemecku, ale aj v médiách mojej krajiny prakticky nepovšimnutá. To je opätovný dôkaz, ako sú médiá manipulované! Pokúsím sa nájsť na Slovensku ďalších podporovateľov.“ Na výzvu, ktorú možno nájsť na web stránke Die

a Rusi stratili ten hlavný princíp – vyhnanie vojny z ich vzťahov. Inak sa nedá vysvetliť expanzia Západu na Východ, ktorá je vnímaná ako hrozba, bez súčasnej spolupráce s Moskvou a rovnako nelegitímne pripojenie Krymu Putinom.

■ OHROZENIE KONTINENTU

V tomto okamihu veľkého nebezpečenstva pre kontinent Nemecko má osobitnú zodpovednosť za zachovanie mieru. Bez pripravenosti na zmierenie ruského národa, bez predvidavosti Michaila Gorbačova, bez podpory našich západných spojencov a bez rozumných krokov našej vtedajšej federálnej vlády by rozdelenie Európy nebolo prekonané. Aby mohlo dôjsť k mierovému zjednoteniu nemeckého národa, urobilo sa veľké gesto porozumenia víťazných mocností. Rozhodnutie historického významu. Po prekonaní rozkolu mal vyrásť nový európsky svetový poriadok mieru a bezpečnosti, počínajúc od Vancouveru, až po Vladivostok, podľa dohôd všetkých dvadsiatich piatich hláv a vláď členských štátov OBSE v novembri 1990 v Parížskej charte pre novú Európu. Na základe prijatých princípov a prvých konkrétnych opatrení mal vzniknúť „spoločný európsky dom“, v ktorom všetky štáty mali mať zaručenú rovnakú bezpečnosť. Tento cieľ povojnovej politiky nebol doteraz dosiahnutý. Ľudia v Európe sú nútení opäť sa báť.

Apelujeme na spolkovú vládu, aby prijala svoju zodpovednosť za mier v Európe. V Európe potrebujeme novú politiku uvoľňovania napätia. Tá sa dá dosiahnuť iba na základe rovnakej bezpečnosti pre všetkých, rovnoprávnosti a vzájomného rešpektu partnerov. Nemecká vláda nebude hľadať osobitnú cestu, ak vystúpi v tejto situácii, ktorá sa dostala do slepej uličky, za pokoj a dialóg s Ruskom. Potreba bezpečnosti pre Rusov musí byť rovnako legitímne vyjadrená tak ako pre Nemcov, Poliakov, národy pobaltských krajín a Ukrajincov.

■ GLOBÁLNY HRÁČ

Nesmieme vytláčať Rusko z Európy. Bolo by to historicky nerozumné a nebezpečné pre celý svet. Od okamihu Viedenského kongresu v roku 1814 Rusko patrí k uznávaným globálnym hráčom. Každý, kto sa to niekedy pokúsil násilne zmeniť, bol vždy kravo porazený. Naposledy to bolo hitlerovské Nemecko, ktoré v roku 1941 šlo podmaniť Rusko zabíjaním.

Vyzývame poslancov nemeckého parlamentu, politikov, ktorých delegoval národ, aby v tejto vážnej situácii boli pozorní a spravodliví, aby kontrolovali mierové záväzky federálnej vlády. Ten, kto buduje iba obraz nepriateľa, modeluje jednostranné obvinenia, vyostreje napätie v čase, keď musia vychádzať signály uvoľnenia napätia. Pripojením, nie vylúčením sa musí riediť nemecká politika.

Apelujeme na médiá, aby pristupovali k posilňovaniu nezaujatého vysvetľovania udalostí presvedčivejšie než predtým. Analytici a komentári demonizujú celé národy bez účty k ich histórii. Každý novinár, ktorý stojí mimo politiky, chápe obavy Rusov, ktoré vznikli na základe pozvania Gruzínska a Ukrajiny do NATO v roku 2008. Štátni lídri prichádzajú a odchádzajú. Reč je o Európe. Reč je o tom, že je nevyhnutné zbaviť ľudí strachu z vojny. Pomôžu zodpovedné interpretácie udalostí, založené na solidnom zhromaždení materiálov.

Signatár manifestu Anton Hykisch

Zeit, ho upozornili dlhoroční priatelia z Nemecka.

„Neváhal som ani chvíľu. Takúto výzvu som cítil vo svojom vnútri. Som rád, že s ňou niekto prišiel. Východ aj Západ rinčia zbraňami. Určite chceme všetci žiť v mieri. Azda sa nad tým niekto zamyslí,“ povedal spevák Peter Lipa.

K 18. decembru 2014 výzvu podpísalo 31 310 ľudí, z toho 3 514 občanov iných krajín ako Nemecka. Medzi signatármi sú napríklad bývalý nemecký kancelár Gerhard Schröder, bývalý predseda vlády Berlína a Brandenburgu Eberhard Diepgen a Manfred Stolpe, synovec bývalého nemeckého prezidenta Dr. Ernst Ulrich von Weizsäcker, bývalý nemecký prezident Roman Herzog alebo medzinárodne známi herci Mario Adorf či Klaus Maria Brandauer. „Hovoríme o politickom signáli, o tom, že opodstatnená kritika politiky Ruska vo vzťahu k Ukrajine nesmie viesť k tomu, aby pokrok, ktorý sme dosiahli v posledných dvadsiatich piatich rokoch vo vzťahoch s Ruskom, bol preťatý.“ Takto vysvetlil motív konania spoločenských osobností iniciátor výzvy Horst Teltschik.

■ ŠPIRÁLA HROZIEB

Nikto nechce vojnu. Ale Severná Amerika, Európska únia a Rusko nás k nej nevyhnutne privedú, ak neskončíme s katastrofálnou špirálou hrozieb a protihrozieb. Všetci Európania, vrátane Ruska, majú spoločnú zodpovednosť za mier a bezpečnosť. Iba ten, kto nestráca tento cieľ zo zreteľa, sa môže vyhnúť nesprávnej ceste.

Ukrajinský konflikt ukazuje, že túžba po moci a nadvláde je neprekonateľná. V roku 1990 na konci studenej vojny sme dúfali, že to tak nie je. Ale úspech politiky uvoľňovania a pokojných revolúcií z nás urobil ľudí ospalých a neopatrných. Na Východe aj na Západe v rovnakej miere. Ukázalo sa, že Američania, Európania

NÁZOR

Počas novoročnej noci, teda na úsvite prvého januára 2015, znela nad našim hlavným mestom európska hymna. Ešte stále naša, štátna, slovenská sa jednoducho vytratila. Začínal sa pritom deň, ktorý je ešte stále štátnym sviatkom vzniku Slovenskej republiky...

Symboloborectvo?

Nie som už najmladšia a tak si dobre pamätám, že ani za čias Novývalého režimu sa nikdy na Nový rok nehrala sovietska hymna či už spoločne s našou, alebo samostatne. A nestalo sa tak ani v čase „okupácie“ vojskami Varšavskej zmluvy...

To naozaj sa vedúci predstavitelia nášho hlavného mesta od svojho štátu dištancujú? Alebo to bolo len nedopatrenie dramaturgie? Nerozumiem, prečo má pri takejto príležitosti znieť Od na radosť, ktorá napokon nie je ani oficiálnou hymnou Európskej únie. Aj ja sa hrdo hlásim k tomu, že patríam do Európy, ale v prvom rade som občianka Slovenskej republiky. Necítim potrebu (ako mnohí a nielen naši politici) servilne zdôrazňovať, že na prvom mieste uznávam Európsku úniu a až potom naše vlastné, domáce záujmy.

Počas silvestrovskej noci som na námestí v hlavnom meste nebola, ale zato do chrámu chodievam pravidelne. Pravdaže, aj počas štátnych a cirkevných sviatkov. To, že za vyše dvadsať rokov samostatnosti nenabrali vrchní cirkevní hodnostári odvahu inštalovať do kostolov štátne symboly, štátny znak či vlajku, berieme ako samozrejmosť. Pritom by nešlo o nič výnimočné. Táto tradícia je samozrejmosťou u našich južných susedov, ale aj v iných európskych štátoch. Matica slovenská oslovila listom cirkevných hodnostárov s návrhom, aby boli v chrámoch štátne vlajky s dvojramenným krížom aspoň počas akcií v roku, ktorý bol zasvätený prichodu cyrilo-metodskej misie k našim predkom. Tento návrh odmietli katolícki biskupi i zástupcovia Ekumenickej rady cirkví s „argumentom“, že u nás to nie je tradícia a nechceme ju otvárať, aby sme – nenarazili na odpor. Nezodpovedaná zostáva otázka – na čí odpor?

Tohtoročná slávnostná novoročná bohoslužba v bratislavskom Dóme sv. Martina prekonala „symboloborectvom“ všetky doterajšie. Napriek účasti prezidenta Andreja Kisku sa po prvý raz v histórii musela zaobísť nielen bez štátnej vlajky či štátneho znaku, ale chýbala aj prezidentská štandarda s dvojramenným krížom! V katedrále neboli ani príslušníci prezidentskej stráže v historických uniformách, ale len niekoľko rozkročených a zrejme dobre ozbrojených ochrankárov.

A opäť nezodpovedané otázky: Je to všetko len nedbanlivosť, náhoda, strach alebo zámer? Odpoveďou, aspoň sčasti, by mohol byť pozorný pohľad na ambónu, spoza ktorej sa v bratislavskej katedrále číta evanjelium. Nie je na nej totiž kríž (a tobôž už dvojkríž), ale štylizovaná päťcípová hviezda „hore nohami“. Prichádzajú časy, keď je opäť ohrozená slovenská štátnosť?

Dagmar VANEČKOVÁ

Viacerí slovenskí bronzoví reprezentanti majú šancu na draft do NHL

Zaklopali na brány veľkého hokeja

Text a foto: Rudolf ZELENAY jr. – Foto: autor

Slovenská hokejová reprezentácia do dvadsať rokov má svoj vrchol sezóny úspešne za sebou. Mladý výber pod vedením trénera Ernesta Bokroša priniesol z kanadských miest Montreal a Toronto na Slovensko bronzové medaily. Do kolísky hokeja odchádzal náš mladý celok skromne, napokon však dosiahol obrovský úspech a mimoriadne cenný výsledok. Najslávnejšie hokejové arény tleskali nášmu tímu, ktorý získal bronz v tejto vekovej kategórii po dlhých šiestnástich rokoch. Naposledy sa z tretieho miesta na juniorských svetovom šampionáte tešil výber Jána Filca – v roku 1999 v kanadskom Winnipegu.

Na snímke zľava brankár Denis Godla a útočník Peter Cehlárik

Naša hokejová reprezentácia do 20 rokov zvykla mať v ostatných rokoch pred každým svetovým šampionátom základný cieľ, ktorým je zotrvanie medzi elitou. Nejde o žiadny skromný cieľ. Je to realita. Obstáť každý rok vo svetovej špičke, ktorú tvorí len desať tímov, si vyžaduje mnoho práce a úsilia. V seniorskej A-kategórii sa dýcha naoko ľahšie, pretože je tu šesťnásť reprezentačných výberov. Avšak aj naše áčko z turnajov posledných rokov už pozná silu Dánska, Slovenska či Francúzska. Hokej sa vo svete naďalej vyrovnáva.

Aby sme s najlepšimi stále držali krok, na mládežníckej úrovni začali vznikať projekty – najprv hokejovej dvadsiatky, ktorý funguje už osem rokov a zápasy hráva v našej najvyššej seniorskej súťaži. Svojou druhou sezónou pokračuje v 1. seniorskej hokejovej lige aj projekt hokejovej reprezentácie do 18 rokov.

„Konečne sme si mohli majstrovstvá sveta trochu užiť, keďže zväčša sa snažíme v elitnej kategórii zachrániť. Teraz to vyústilo do bojov o medaily, a o to sme všetci šťastnejší“, uviedol po návrate z Kanady úspešný tréner nášho mladého výberu Ernest Bokroš. Po úvodnom zápase turnaja to pritom nevyzeralo tak, že by sa mohla naša výprava vrátiť domov s cennými medailami. V Montreale sme podľahli favorizovaným domácim „javorovým listom“ 0:8.

„Keď sme odchádzali na majstrovstvá sveta, vedeli sme, že musíme poraziť Nemcov, aby sme si zabezpečili postup do play off. Po debakli s Kanadou (0:8) sa nám podaril husársky kúsok a zdolali sme Fínov (2:1). Mali sme tri body a vedeli sme, že nám bude stačiť aj remíza. Po víťazstve s Nemeckom (5:2) sme mali šesť bodov a šancu vyhnúť sa postupovému štvrtému miestu, pretože vždy keď sme takto postúpili, dostali sme Kanadu, USA či Švédov – silných súperov, cez ktorých sa prechádza ťažko. Tu som ako tréner cítil šancu. Keď sme sledovali zápas Česka s Ruskom, tam už sa veľmi vyberať nedalo. Napokon z toho bolo Česko a na chlapcoch som videl, že z neho nemali až taký

rešpekt ako z Rusov. Na (štvrtfinálový) zápas s Čechmi (3:0) sme sa všetci veľmi dobre pripravili a po výhre som videl, že mužstvo nabere dych. Ťažko niekto predpokladal, že by sme sa mohli dostať ešte ďalej, ale tam som cítil, že to môže byť dobré“, doplnil tréner bronzového výberu Ernest Bokroš

■ IN GODLA WE TRUST...

Najsľávnejším hráčom nášho tímu na turnaji bol brankár Denis Godla. Na šampionáte predviedol fantastické zákroky, ktoré tímu dodávali od zápasu k zápasu sebavedomie. Jeho priezvisko sa v zámorí objavovalo v rôznych podobách – Oh My Godla, In Godla We Trust či God(zil)la.

„Keď sme zvládli duel s Fínskom a vyhrali 2:1, začali sa nám otvárať brány a nemuseli sme skončiť už vo štvrtfinále“, povedal najlepší brankár svetového šampionátu, najužitočnejší hráč turnaja a taktiež člen All Star tímu Denis Godla.

„Kolektív sme mali v Kanade vynikajúci. Od prvého zápasu sme sa už len zlepšovali. Úvodný duel s Kanadou nebol pre nás ideálny, ale dali sme sa dokopy a navzájom sme si pomohli. Hrali sme jeden za druhého. Myslím si, že takto to má na majstrovstvách sveta vyzerať, keď nič nie je dôležitejšie ako tímu. Zvládli sme to a ukázali sme, že keď bojujeme a hráme so srdiečkom, tak sa dá dosiahnuť veľký úspech. Všetkým chlapcom sa chceme poďakovať, pre nás to bol skvelý turnaj“, tešil sa z úspechu tímu jeho kapitán, útočník Martin Réway, ktorý doplnil: „Po postupe zo skupiny z tretieho miesta sme sa tešili na zápas s Čechmi, pretože sme vedeli, že je to v našich silách.“

Cenný kov si užil aj ďalší z lídrov mladého celku – útočník Peter Cehlárik: „Postupom času z nás tlak opadal a od zápasu k zápasu sme sa zlepšovali. Mať teraz na krku bronzovú medailu je úžasný pocit.“

Bronz si po návrate z Kanady vychutnával aj ďalší zo strojcov úspechu, forward Pavol Skalický: „Sú to nádherné pocity. Naozaj to prajem zažiť každému. Kanada je

kolísky hokeja, a keď sa tam hrá, každý tím žije. V lietadle sme už všetci po predchádzajúcej noci spali a po návrate sme sa chystali na domáce oslavy.“

■ NABRÚSILI SI OSTROHY

Pred rokom sa náš juniorský celok predstavil na MS vo švédskom Malmö. Aj pred týmto turnajom sa ako základný cieľ spomínala záchrana v elitnej kategórii. Podstatne silnejšie však rezonovala túžba hrať vo štvrtfinále, čo bol napokon odrazový mostík pred odchodom do Švédska. Napokon – juniorský výber trénera Ernesta Bokroša, pôsobiaci v našej seniorskej hokejovej extralige, získal pred turnajom v Malmö rekordný počet bodov v histórii projektu. Výber mladíkov odohral v našej najvyššej súťaži dvadsať duelov, v ktorých nazbieral devätnásť bodov.

Na samotných MS bol najdôležitejším úvodný duel s Nemeckom. Ten naša mladá reprezentácia zvládla famózne a svojho súpera zdolala vysoko 9:2. Bola to však jediná výhra našich na turnaji, ktorá napokon znamenala postup do štvrtfinále, kde mladí Slováci neuspeli s domácimi „tromi korunkami“, od ktorých inkasovali poldesiat gólov (prehra 0:6).

Slovákov na šampionáte v Malmö ťahala gólovo a bodovo najmä prvá útočná línia Gríger – Kolena – Réway. Spomínaná trojica útočníkov nášho tímu

v KHL či v najcennejšom drese seniorského reprezentačného áčka z majstrovstiev sveta. Patrik Luža aktuálne hráva v prvej obrannej formácii v KHL vo farbách slovenského zástupcu v súťaži – Slovana Bratislava. Útočník Martin Réway, ktorý bol kapitánom našich v bronzovej Kanade, si už tiež obliekol reprezentačný dres aj na seniorských MS a v pražskej Sparte, ktorá sa okrem pôsobenia v českej extralige predstavila aj v Lige majstrov, objavuje sa v prvej útočnej formácii a je jedným z lídrov tímu. Zo šampionátu vo švédskom Malmö sa v Montreale a Toronte predstavili spomínaný útočník Martin Réway, ďalej forwardi Peter Cehlárik a Pavol Skalický a taktiež obranca Erik Černák a brankár Denis Godla.

■ KTO O ROK?

Z hľadiska veku sú z úspešného výberu trénera Ernesta Bokroša v Kanade štyria hráči v skupine, s ktorou sa dá rátať aj pre budúcoročné MS '20 vo Fínsku. Na brankárskom poste príde ku kompletnej obmene, pretože bronzová trojica Godla – Okoličány – Gibl sú ročníky narodenia 1995. V obrane by sme sa mohli aj o rok spoliehať na dvojicu Erik Černák a Christian Jaroš. Prvý menovaný hráva seniorskú extraligu vo farbách majstrovských Košíc, druhý pôsobí vo švédskom celku Lulea HF, kde je jeho spoluhráčom útočník Peter Cehlárik. Erik Černák si dokonca môže ešte zahrať na dvoch juniorských šampionátoch, keďže je ročník narodenia 1997. Aj v útoku máme z bronzovej Kanady dvojicu, ktorá nás z pohľadu veku môže reprezentovať na juniorských šampionátoch aj o rok. Ide o rodáka z Liptovského Mikuláša Matúša Sukefu a Radovana Bondru, ktorý hráva rovnako ako Erik Černák za košické áčko a tiež sa narodil v roku 1997.

Kapitán a útočník slovenskej bronzovej juniorskej hokejovej reprezentácie Martin Réway, vľavo v pozadí vedúci mužstva našej dvadsiatky Róbert Švehla

napokon figurovala v najproduktívnejšej desiatke celého turnaja – Martin Réway na piatom, Dávid Gríger na šiestom a Milan Kolena na desiatom mieste. Náš ambiciózný tím skončil vlni na MS nakoniec ôsmy. Do Kanady, kde naši získali senačný bronz, išli reprezentanti Slovenska „potichu“. Vrátili sa však s veľkou a zaslúženou slávou.

Slováci odchádzali z majstrovského turnaja s víťazstvami nad Fínmi, Čechmi, Nemeckom a Švédmi. Prehrali len so zámorskými celkami – dvakrát s Kanadou a raz s USA. Niektorých hráčov, ktorí si brúsili hokejové ostrohy už v Malmö, určite čaká pekná hokejová kariéra. Spomeňme len útočníka Marka Daňa, ktorý už má skúsenosti z NHL, kde sa v drese Columbusu už aj gólovo presadil. Taktiež už má za sebou pôsobenie

Zabúdať netreba ani na obrancu Patrika Maiera z tímu WHL Kamloops Blazers a útočníka Juraja Šišku zo Saint John Sea Dogs (QMJHL). Obaja mladíci, ktorí pôsobia v kanadskej juniorskej súťaži, sa tentoraz nevošli do Bokrošovej záverečnej nominácie. Keďže sú ročníky narodenia 1996, a ten bude nosný pre najbližšie MS hráčov do dvadsať rokov v Helsinkách, o rok by mohli vo Fínsku za Slovensko nastúpiť.

Po bronzovom úspechu má slovenský hokej dobré vyhliadky aj pred tohtoročným vstupným draftom zámorskej NHL, ktorý by mohol byť aktuálny pre viacerých hráčov z úspešného výberu Ernesta Bokroša. V tejto súvislosti sa spomínajú brankár Denis Godla, obrancovia Erik Černák a Christian Jaroš, ako aj útočník Radovan Bondra.

Súčasnú európsku problémy sú v nepochopených kultúrnych rozdieloch Kultúra medzi krížom a polmesiacom

Alexander GOCZ – Foto: archív

Keď nedávno Európa strýpla nad bezprecedentným násilím v Paríži, keď bolo zavraždených dvanásť redaktorov v parížskej redakcii časopisu Charlie Hebdo, nasledovala záplava novinových článkov, televíznych reportáží a internetových výstupov. Väčšina autorov oficiálnych a mienkotvorných médií v prvom kole rozhodne odsúdila bezprecedentný útok na slobodu prejavu, keďže islamskí teroristi vraždili z pomsty za uverejnené karikatúry proroka Mohameda. Neskôr sa práve tieto médiá ocitli medzi mlynskými kameňmi. Na jednej strane multikultúrna doktrína sniečkového spolunažívania rôznych kultúr, na strane druhej kultúra, ktorá evidentne o pravdoláskové spoluzití nestojí. A práve nad slovom kultúra by sa mali všetci – od politikov cez novinárov až po bežného občana – zamyslieť.

Ešte v polovici 20. storočia po druhej krvavej svetovej vojne sa zdalo, že došlo k vyrovnaniu a zmiereniu medzi kresťanskou Európou a národnými vierovyznaniami. Kresťanstvo, judaizmus, islam, budhizmus. Židia budovali (často kontroverzne) svoj vysnívaný štát Izrael, bývalé kolonizované štáty na čele s Indiou sa usilovali obhájiť svoju novú nezávislú existenciu a Európa sa zviechala z vojnového armagedonu. Rozdelená po dohode víťazných mocností na jednotlivé sféry vplyvu, pričom nám bol určený údel štátu v takzvanom komunistickom tábore. Islam zatiaľ zdánlivo drial, odhliadnuc od napätia medzi Indiou a novovzniknutým Pakistanom, a samozrejme izraelsko-arabským permanentným konfliktom. Začínalo sa storočie ropy a železná opona nad svetovým javiskom sa čerstvo zatiahla.

■ AKO IŠLI DEJINY

Antická filozofia, Starý a Nový zákon, Cyril a Metod, výboje a vojny, reformácia, osvietenstvo, rozmach vedy a priemyselná revolúcia v osemdesiatom storočí, spojená s postupným vznikom národných štátov. To všetko prebehlo Európou, kým sa dostala do dnešného stavu, ktorý u mnohých ľudí podvedome

Zničený pravoslávny chrám v Kosove

evokuje citát: Žijeme v najlepších z možných časov. Lenže akokoľvek sa menili hranice, systémy, vládnuce vrstvy a ideológie, vždy tu zostávalo niečo, čo je základom existencie človeka. Tým zdánlivo nehmateľným spojivom je kultúra...

■ Z NÁŠHO BREHU

Slovensko od čias Veľkej Moravy cez Uhorsko až po dnešnú

samostatnú existenciu dokázalo kultúrne vstrebať niekoľko vln prisťahovalcov. Od nemeckých osadníkov, rozvíjajúcich najmä banský priemysel, cez Habánov, Chorvátov, Maďarov a pomerne marginálnych Bulharov.

Keď sa po bitke pri Moháči v roku 1526 usadili na takmer stosedemdesiatpäť rokov v Uhorsku osmanskí Turci, tak nám po nich

ostali niektoré zemepisné názvy s prídomkom „turecký“, minimum zachovaných architektonických pamiatok a o pár storočí neskôr niekoľko literárnych diel, napríklad najznámejší Turčin Poničan od Sama Chalúpku. Ani v súčasnosti nie sme cieľovou krajinou čoraz väčšej vlny imigrantov moslimskej viery. Ako chudobnejší člen európskej rodiny nemáme taký štedrý sociálny systém ako západoeurópske či severské krajiny a stále sme v rámci počtu kresťanských veriacich na jednom z prvých miest v Európe. Lenže globalizácia neúprosne funguje aj u nás. Usiluje sa nás presvedčiť, že niečo ako národný štát je anachronizmus. V dnešných dňoch sa čoraz viac Židov v obave o svoju existenciu rozhoduje vysťahovať sa z Francúzska do Izraela. Niektorí prognostici, nadnárodnými médiami ignorovaní či zosmiešňovaní, píšu verejne o tom, že za nimi sa pohnú do bývalých východoeurópskych krajín aj pôvodní Holanďania či Belgičania. V prvej vlně najmä dôchodcovia, ktorých dôchodky im u nás zabezpečia pohodlný život mimo dosah moslimských predmestí. A čo ďalej?

■ ISLAMSKÝ POHĽAD

Pár desaťročí po vzniku islamu bola v rokoch 661 až 750 vedúcou silou tohto náboženstva prvá dynastia kalifov Umajjovcov. V tých časoch to bola perspektívna civilizácia a oproti zvyšku vtedajšieho sveta doslova pokroková. Prekladala diela antických autorov, čím ich neskôr sprístupnila kresťanskému svetu, priniesla arabské číslice, vrátila do Indov prevzatú dôležitú nulu, jej geografii sú dodnes citovaní, a to nehovoríme o architektúre a systéme verejnej správy. Po vzájomných rozporoch a následných deleniach

sa táto kultúra vyčerpala natoľko, že ju neskôr Osmanská ríša takmer úplne vstrebla. V tomto prípade išlo už nie o verše Omara Chajáma, ktorý bol mimochodom Peržan, ale o vojenské výboje a koristníctvo. Islam sa jednoducho začal stále viac uzatvárať do seba aj pre filistínsky postoj západných krajín. Takže nijaká priemyselná revolúcia ako v Anglicku a následne v Európe a najmä v Novom svete – teda v Amerike. Lenže obrovský nárast spotreby ropy začiatkom dvadsiateho storočia posunul islam, medzi tým už rozšírený od Ázie po Afriku, do pozície globálneho hráča.

■ NEPOCHOPENIE ČI ÚMYSEL

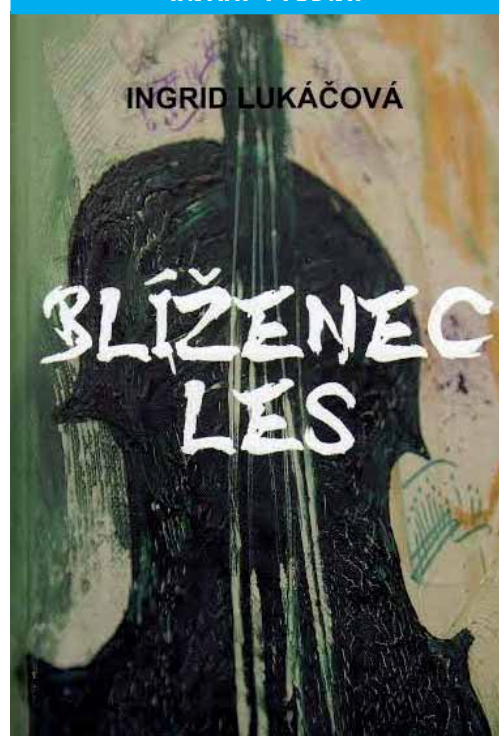
My Európania máme momentálne veľmi vratkú pozíciu oproti islamu, ktorý je z dejinného hľadiska zrejme niekde v štádiu expanzie rovnako, ako keď Španieli, Angličania a Francúzi kolonizovali Nový svet. Európa sa posledné desaťročia sústavne sekularizuje. Ak sa duchovný rozmer z danej civilizácie vytráca či dokonca programovo vytlačá rôznymi liberálnymi a neomarxistickými koncepciami, tak sa na jeho miesto tlačí iná duchovná sila. Kultúra skrátka nahrádza kultúru.

Keď v roku 2008 vyhlásil kosovský parlament nezávislosť pod patronátom EÚ a USA, zazneli mnohé „pravdoláskové“ slová o súžití kresťanov a moslimov. Obyčajní ľudia s tým nemali problémy ani dovtedy. Lenže po „nastolení spravodlivosti“ za pár rokov bolo poškodených či zničených okolo stopäťdesiat pravoslávnych kostolov. Pociť, že už tu máme „celoplanetárnu kultúru“, je veľmi nebezpečný a širitelia tejto idey by mali byť braní na zodpovednosť rovnako ako popieratelia holokaustu.

Príroda zostane večný zdroj inšpirácie

Ingrid Lukáčová: Bližnec les, Vydavateľstvo SSS, Bratislava 2014

KNIHA TÝŽDŇA

INGRID LUKÁČOVÁ

BLIŽNEC
LES

Už antickí básnici vravievali, že základom umenia, večnou inšpiráciou pre básnikov, dramatikov, ale aj výtvarníkov či hudobných skladateľov je láska vo všetkých jej podobách. Erotická láska, láska k blízkym, k rodičom a deťom, láska napríklad aj k vlasti, k prírode, k tomu, čo dnes niektorým ľuďom znie smiešne – k Božiemu dielu. Sládkovič, Hviezdoslav, Rúfus, Haľamová, Silan, Žarnov či Stacho, to je len malý výpočet tvorcov, ktorí sa prírodou inšpirovali k vrcholným básnickým výkonom.

Zbierka Ingrid Lukáčovej Bližnec les patrí k tým nemnohým dielam dnešných slovenských poetov, ktoré programovo stavajú na vzťahu k prírode, ktorý je rovnako samozrejmy ako miestami priam mystický. Autorka vyštudovala slovenský jazyk a filozofiu, teda v rámci „básnického kádrovania“ by sme mohli povedať, že čistotu a presnosť jazyka kombinuje s hlbokým duchovným presahom. Pôsobila aj ako riaditeľka Domu Matice slovenskej v Michalovciach, čo zasa predznamenáva, že má hlboký vzťah k našej krajine. Keď to všetko zrátame, môžeme zabudnúť na jednoduché „A“ plus „B“. Poézia sa skrátka podobnými zákonitostami neradi. Do rúk sa nám dostáva Lukáčovej siedma básnická zbierka, ktorá doslova volá po stíšenom kontemplatívnom čítaní. Poetka sa s zhovára s prírodou, ale aj s čitateľom, hľadá svoj pevný bod práve v tej zemi, kde sa narodila a dospela, verí, že ju tá zem, stromy, tráva, kvety a všetko živé, čo sa tu rodí a zomiera, podrží v príboji každodenných starostí a danajších darov modernej civilizácie.

„Stromy sú spojivá / medzi zemou a diaľkou. / Diaľka sa na nás díva. / Z dialavy a stromov / padá záhada / – lesné tajomstvo / ušité Božou múdrosťou.

Už len táto báseň stačí, aby som mohol konštatovať, že v prípade tejto knihy ide o výnimočný básnický počin.

Maroš M. BANČEJ

MEDAILÓN

Generácia tvorivých ľudí, narodená v šesťdesiatych rokoch, sa môže pochváliť pomerne pestrým životom, aj keď pravdupovediac sa o to postarali mocní tohto sveta. Detstvo mali v znamení normalizácie, mladé roky strávili v znamení perestrojky, a keď konečne stáli na prahu dospelosti, tak im november 89 definitívne zamiešal karty. Aj napriek tomu z generácie 60 dnes vnímame mená ako Urban, Litvák, Lehenová. Zbruz, bratia Milčákovci, Groch či Pišťanek.

Rebel slovom aj farbou na palette

Jedným z neprehliadnuteľných autorov, narodených v šesťdesiatych rokoch, je nesporne aj Ivan KOLENIČ. Narodil sa 22. januára 1965 vo Zvolene, vyštudoval Strednú umeleckopriemyselnú školu v Bratislave a debutoval básnickou zbierkou Prinesené búrkou (1986), ktorá spolu s Urbanovou zbierkou Malý zúrivy Robinson definitívne potvrdila nástup silnej spisovateľskej generácie. Nasledovali ďalšie básnické zbierky a vzápätí aj romány, v ktorých bravúrna hra s témou, kombinovaná so zdanlivou skepsou a s cynizmom, vyúsťuje do silnej autorskej výpovede. Ivan Kolenič má na svojom konte dve desiatky kníh a nie nadarmo o ňom básnik Štefan Moravčík povedal, že je autorom, ktorý bytostne cíti slovenčinu a dáva jej svojou tvorbou ďalší rozmer. Skúste sa začítať do jeho básní, prelistujte si jeho prózu a zistíte, že text vás jednoducho nepustí od čítania. V posledných rokoch sa Ivan Kolenič okrem literatúry intenzívnejšie venuje aj výtvarnej tvorbe. Mimo záber bulvárnych médií je tu tvorca, ktorý svojím nekompromisným postojom k životu vytvára bez veľkých gest paralelný vesmír tvorivosti. O niekoľko dní oslávi Ivan Kolenič výročie, ktorému sa hovorí aj abrahámoviny. Redakcia SNN a najmä autor tohto medailónu mu srdečne blahoželajú!

(mb)

HUMORESKA

Našinec je furt vystavený rôznym mediálnym kampaniam. Ja osobne som voči podobným huncútstvám pomerne odolný, ale nedávno som zaregistroval, že tu čochvíľa bude referendum O ochrane rodiny, ktoré iniciovala Aliancia za rodinu. Prečítal som si otázky a zdali sa mi rozumné a patričné. Vzápätí som so znepokojením zistil, že podľa veľkej časti médií, vrátane internetových, patrí k náboženským fanatikom, homofóbom, xenofóbom, spiatočníkom, a tie pikantnejšie nálepky vynechávam. Asi som urobil niečo zle, hovorím si, a aby sa mi danej problema-

tike lepšie rozumelo, urobil som si halušky. Boli z ryžovej múky a poľských zemiakov, ochutil som ich bryndzou z ťavieho mlieka a posypal praženými tichomorskými krevetami. Reku, teraz už budem mať ten správny multikultúrny pohľad na vec. Asi som

ktorí šťastne prežili minulé režim a v tom novom, hneď po novembri, sa dali na podnikanie. Jožo vedel krad..., prepáčte, podnikat' lepšie, teda aj toho nadobudol oveľa viac ako Fero. Ale kamarátmi zostali, aj keď ich prikvačili zvyčajné starosti podnikateľov

úrad, ba aj orgány činné..., však viete v čom. Na druhý deň už boli naši kamaráti na príslušnom úrade s tým, že chcú uzavrieť manželstvo. Začudovanej úradníčke oznámili, že ju nemá čo zaujímať ich predošlý život, lebo oni si teraz, v tej blahej chvíli, uve-

slušné orgány, že je neborák chudobný ako istý Maruľa, o ktorom sa radšej nehovorí. Obaja manželka ešte poslali výhražný list svojim exmanželkám, že ak budú vyskakovať so zvýšeným výživným, tak upozornia sociálku, aby im, rozvedeným lahtikárkam vzali deti a dali ich do vzorne fungujúcej rodiny Joža a Fera. Keď príbeh došiel až sem, začala sa mi dýchová voda v hrnci kalieť. Ešte som uvidel ženy našich výmyselníkov, ako sa usilujú tiež uzavrieť manželstvo, následne uzbroje medzi lesbickou a gay frakciou LGBTI, ktorú urovnávali bisexuáli, a napokon sa mi na hladine mihol minareť týčiaci sa nad Dunajom. Potom hladina potemnela.

Marek DANKO

Ako som chvíľu veštil z dúhovej škvryny na hladine

ich nemal zapíjať poľskou zaksankou, strihnutou s mexickou tequilou, lebo keď som umýval hrniec, náhle sa mi na hladine vody ukázala dúhová škvryna a ja som mal videnie. Just ako kolega Nostradamus, keď pozeral do lavóra s vodou. Najprv som uvidel Joža a Fera. Kamarátov z detstva,

štyridsiatnikov. Rozviedli sa, lebo čo už doma so starou babou, aj keď tie ich mali tridsaťpäť...

Raz keď takto sedeli a spomínali si na časy, keď spolu drali školské lavice, osvietila ich spásonosná myšlienka. Obidvoch totiž uháňali exmanželky pre peniažky a Joža navyše aj daňový

domili svoje skutočné ja. A keď neprestane vráť do toho, že majú deti, tak ju obvinia z homofóbie a zbohom teplá, aj keď málo platená stolička v štátnej službe. Jožo po slávnostnom zosobášení bystro prepisal hnutelný aj nehnuteľný majetok na Fera ako na manželku. Vzápätí informoval veriteľov a pri-

ČRTA

Vo vede sa to stáva: ak sa autor myšlienky neozve včas, povzbudí kolegov, ale sám padne do zabudnutia. Veľkému fyzikovi 19. storočia Štefanovi Jedlíkovi to hrozilo. Do zabudnutia neupadol, mal priveľa vynálezov, ale dynamo sa predsa len pripísalo Nemcovi Siemsenovi, aj keď ho už päť rokov predvážal svojim poslucháčom na univerzite v Pešti katolícky kňaz, benediktínsky mních, doktor filozofie a člen Uhorskej akadémie vied pán profesor Jedlík.

Objaviteľ v sutane

Narodil sa v Zemnom pred dvesto päťnástimi rokmi a na tie časy sa dožil úctyhodného veku – deväťdesiatich piatich rokov. Ako bývalo zvykom, talentovaného chlapca z dedinky pri Nových Zámkoch si všimol miestny farár. Presvedčil rodičov, aby dieťa šlo na štúdiá, že cirkev pomôže. Chlapec vychodil prvé ročníky katolíckeho gymnázia v Trnave, prijali ho na výberové gymnázium v Bratislave, v štúdiu pokračoval na lýceu benediktínov v Rábe a na peštianskej univerzite, kde ako dvadsaťdvaročný získal titul doktora filozofie. Lákala ho fyzika, ale benediktíni sa nemienili vzdať talentovaného mnicha. Mladý doktor filozofie tak študoval ďalej v rehoľnom seminári v Panonheime, tu ho v roku 1825 vysvätili za kňaza. Cirkvi zostal verný i vďačný, ale ani rehoľník, ani kňazský úlohu nikdy nevykonával. Zhlta ho fyzika. Učil ju na lýceu v Rábe, potom na kráľovskej akadémii v Bratislave a až do svojej osemdesiatky na peštianskej univerzite. A takmer všetok svoj čas trávil pokusmi, pri ktorých mu poslucháči robili asistentov.

Napriek svojej utiahnutosti sa v oblasti elektromagnetizmu už za života zaradil medzi najvýznamnejších vedcov 19. storočia, v oblasti elektrofyziky patril medzi absolútnu špičku. Dnes už vzdelaný svet uznáva, že v rokoch 1827 – 1829, ešte ani tridsaťročný, ako prvý skonštruoval elektromotor, v roku 1842 nim ťahal železničný vozeň na kolajniciach a v roku 1861, päť rokov pred Siemsenom, zaviedol Jedlík princíp samobudenia na dynamo, hoci sa naďalej za jeho vynálezcu považuje Werner Siemens. Aj oficiálne sa však Jedlíkovi ponecháva priorita sieťových elektród, prístrojov na výrobu elektrických iskier veľkých dĺžok a niekoľkých špecifických prístrojov. Medzi nimi je aj zariadenie na výrobu sódovej vody, ktoré sa v Uhorsku začalo vyrábať v roku 1841, teda ešte v čase Jedlíkovej mladosti.

(jč)

Štefan Anián JEDLÍK

Vydavateľ Peter Korec a filmár Rudolf Ferko o Ladislavovi ŤAŽKOM Čatár Matúš bdie na literárnom fronte

Dušan D. KERNÝ – Foto: Emil SEMANCO

„Dvadsiateho januára 2010 bol štvrtok, elektronickou poštou som dostal správu, že ráno na úsvite zomrel Laco Ťažký a zádušná svätá omša bude na druhý deň o 12. hodine...“, spomína prof. Jozef Leikert. Na druhý deň napoludnie Katedrála sv. Martina v Bratislave sa do posledného miesta naplnila, konala sa zádušná omša za nezabudnuteľného prispievateľa Petra Čačku. Pri tejto výnimočnej smútočnej príležitosti vniesli matičiari do chrámu slovenskú zástavu.

Osobnosť Ladislava Ťažkého nám teraz pripomína zborník, ktorý vedno s mnohými priateľmi autora dal záslužne dovedna Peter Korec, ako aj súbor fotografií – dielo dokumentaristu Rudolfa Ferka, známej osobnosti Krátkeho filmu.

■ NEDOŽITÁ DEVÄTDESIATKA

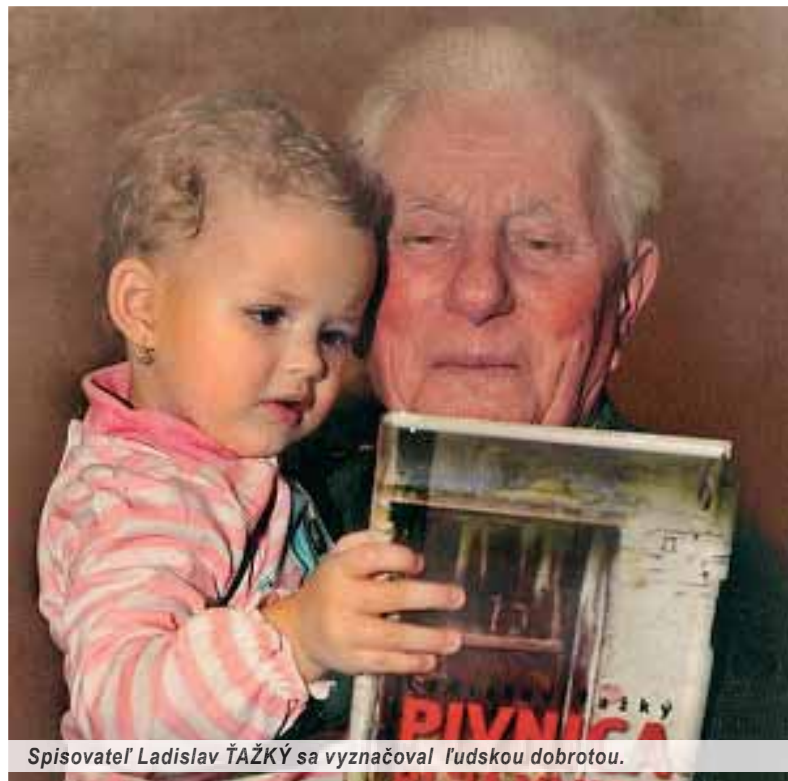
Ladislav Ťažký sa nedožil svojich vlnajších deväťdesiat, a to bol podnet dať dovedna o ňom knihu spomienok, ktorá je dnes, keď si pripomínáme výročie úmrtia, cenným dokumentom, že slovenská, osobitne matičná verejnosť na majstra nezabúda.

O rešpekte, ktorý požíval, svedčí aj udalosť, ktorá je dnes už epizódou dejín slovenskej literatúry. Slovenský PEN klub sa totiž rozhodol, že navrhne Ladislava

zhodla a jeho kandidatúru nespochybňovala ani vtedy a ani teraz.

■ V MATIČNOM DIANÍ

Drahomíra Pechočiaková v zborníku Petra Korca o ňom hovorí takto: „Najstaršia inštitúcia Slovákov – Matica slovenská – od svojho vzniku v roku 1863 sústreďovala vo svojom jadre vzácných ľudí, kňazov, literátov, hudobníkov, výtvarníkov, jazykovedcov a mnohých, ktorí od prvopočiatku profilovali jej tvár a vtláčali jej punc odbornej, duchovnej a morálnej autority národa. K nim patrí aj spisovateľ, publicista, scenárista, spoločenský dejateľ Ladislav Ťažký, ktorý od počiatku deväťdesiatych rokov XX. storočia tvoril jej jadro. Bol aktívnym matičiarom, členom predsedníctva Matice slovenskej, predse-

Spisovateľ Ladislav ŤAŽKÝ sa vyznačoval ľudskou dobrotou.

Ťažkého výboru pre udeľovanie Nobelových cien za literatúru na túto poctu. Jeho originálne a výnimočné dielo – osobitne z vojnových čias – je zapísané v dejinách slovenskej prózy práve tak, ako aj scenáristiky a filmovej tvorby a v európskom rámci tvorí neopakovateľný súbor. Autor aj vďaka Vydavateľstvu Spolku slovenských spisovateľov mal ešte pred svojou smrťou možnosť vydať pôvodne cenzurované dielo v originálnej podobe. Slovenský čitateľ i zahraničný záujemca dnes práve zásluhou tohto vydavateľstva majú možnosť dostať do rúk pôvodinu redakčne upravenú tak, že vidno zásahy cenzúry, môžu teda porovnať, s čím musel zápasiť slovenský autor.

Ťažkého romány prekonal nepriazeň čias a ukázali svoju životnosť aj pre dnešného čitateľa mnohé desaťročia po tom, čo boli napísané. Stali sa však aj cenným literárnym svedectvom a dokumentom sily charakteru. Veď mnohé zo slovenskej spisby zaniklo vedno s érou, v ktorej vznikalo, kým Ladislav Ťažký, ktorý vstúpil do literatúry a filmovej tvorby na konci päťdesiatych rokov minulého storočia, nemusel revidovať a odvolávať nič.

■ POŠŤARKA SMRTI

Aj preto bola iniciatíva Slovenského PEN centra logická a úplne namieste. Obálku s návrhom z Bratislavy Štokholmu však pošta nedoručila. Majster zomrel a návrhy sa podávajú len na živých autorov. Ale aj tak počín jeho literárnym kolegom sa stal súčasťou dejov spájaných s literárnym dňaním na Slovensku. Nielen preto, že Ladislav Ťažký bol prvým a jediným kandidátom, ale aj preto, že natoľko rozdelená, ba až neraz nevráživá literárna obec sa na tomto prozaikovi, románopiscovi, v občianskom živote angažovanému matičiarovi

dom prezidia Matice slovenskej, ba bol aj zvolený za predsedu Matice slovenskej, ale funkciu neprijal. Ladislav Ťažký miloval Slovensko, čo bolo zrejme z jeho postojov k závažným spoločenským otázkam, ktoré bolo treba riešiť v súvislosti s jazykovým kompetenčným a inými dôležitými zákonmi v deväťdesiatych rokoch, keď sa formovala slovenská štátnosť.“

■ HISTORICKÉ SVEDECTVO

Profesor Ivan Lалуha, ktorý osobitne pre SNN poskytol úplný zborník textov a fotografií, ktorými si dnes pripomíname piate výročie úmrtia Ladislava Ťažkého, podáva pre súčasníkov mimoriadne svedectvo. Je nielen o vzťahu Alexandra Dubčeka a spisovateľa, ale aj o historických chvíľach, keď sa rozhodovalo medzi federáciou a samostatnosťou Slovenska. V tom je aj svedectvo prof. I. Lалуha historicky výnimočné.

„Boli to priatelia a priateľstvo, aké sa dnes vyskytuje medzi verejne činnými osobnosťami len zriedka, ak vôbec. Spoznali sa, keď sa ich životné dráhy len rozbiehali, ale priateľstvo vydržalo až do posledných dní, a v ich životnom odkaze je obsiahnutý symbol žiaducich medziľudských vzťahov aj dnes. Spoznali sa netradične pri futbalovom zápase na strednom Slovensku, hrali v mužstvách proti sebe a hrali srdnato, ale férovo, preto si – ako sa vraví – aj padli do oka. Bližšie som ich spoznal v čase, keď tým, ktorí sa angažovali v roku 1968, nebolo práve najlepšie. Veď boli občanmi druhej kategórie bez práva žiť aj život verejný, a ten druhý im bol určený pracovnými, finančnými obmedzeniami pre nich, ako aj pre ich rodinných príslušníkov.“

Zápas proti fašizmu a Slovenské národné povstanie boli pre Alexandra

Dubčeka druhou životnou maturitou a prípravou na vstup do verejného politického života. Ladislav Ťažký sa dotvára za majstra pera spolu s jeho „životným druhom“, hlavnou postavou jeho románov čatárom Matúšom na bojiskách druhej svetovej vojny. Obaja po vojne dočasne uverili ako mnohí iní, že propagovaný veľký sociálny experiment je to „pravé orechové“. Keď spoznali, že veci sa uberajú stále väčšími iným smerom, prešli čestnou cestou sebareflexie a postupne sa stali reformátormi a usilovali sa, aby sa veci spoločenské zmenili. Ale sila tankov bola dočasne silnejšia ako sila myšlienok. Dvadsať rokov žili tak ako tisíce iných postihnutých za idey, ktorých symbolom sa stal Alexander Dubček. Často sme sa vtedy schádzali alebo najradšej prechádzali tam, kde sme si mysleli, že nás nik nepočuje a nevidí. A často to bolo aj v ateliéri sochára Teodora Baníka, ktorý je autorom citlivých, výstižných búst tak Alexandra Dubčeka, ako aj Ladislava Ťažkého. A keď prichádzal čas novej nádeje, sporili sme sa...“

L. Ťažký varoval A. Dubčeka, že situácia nielen doma, ale aj vo svete nie je taká, aby sa hneď prešlo k ideálom, o ktoré sme sa usilovali. Akoby intuíciou umelca spisovateľa vycítil tie spodné prúdy, ktoré prichádzali a prichádzajú a prišli a pôsobia až dodnes. Ani Lacko Ťažký nevydržal stáť mimo, odmietol však kandidatúru na post prezidenta Slovenskej republiky, ale za svoju tvorbu a činnosť bol hlboko vážený, pretože sa perom i slovom usiloval o ľudskú dôstojnosť pre všetkých. Vela spolu diskutovali. Priateľ Lacko bol razantnejší, netrepezlivejší a vpravieval: kedy, ak nie teraz. Čechov máme ako starších bratov, ale aj mladší brat dospieva a chce stáť na svojich vlastných nohách. Dubček síce v zásade súhlasil, ale myslel si, že treba ešte dve-tri volebné obdobia demokratických pomerov, aby sme dozreli a vyzreli. Ale skončilo sa to inak. Málo sa vie o tom, že keď v roku 1992, keď už mal Dubček tie skúsenosti, ktoré získal za posledné roky od novembra 1989, tak počas ťažkých chvíľ a boja proti následkom tragickej autohavárie sa doslova pretrpel k poznaniu novému. Časť poslancov jeho strany preto podporila vo Federálnom zhromaždení pri hlasovaní pokojné, ústavné rozdelenie spoločného štátu.“

V tejto časti spomienok sa prof. Láluha odvoláva aj na písomné svedectvo vtedajšieho predsedu FZ ČSFR M. Kováča, ktorý s A. Dubčekom o tom hovoril. Pre SNN osobitne tento príbeh konkretizoval v rozhovore aj jeden z najbližších spolupracovníkov tak A. Dubčeka, ako i M. Kováča doc. P. Pollák, ktorý pripomenul mená konkrétne troch poslancov, ktorých hlasy vlastne „prevážili“ misky váh na prospech ústavného zániku federácie a vzniku českej i slovenskej štátnosti.

■ AUTOR NAŠICH NOVÍN

Keď Alexander Dubček zomrel a v Prahe sa mu nedostalo ani dôstojnej rozlúčky, v Bratislave sa zišlo dovtedy nevidané slovenské a medzinárodné smútočné zhromaždenie, toľko zahraničných predstaviteľov, osobitne európskych, z najväčších štátov Európskej únie ako nikdy predtým. Posledné slovo rozlúčky nad hrobom Alexandra Dubčeka neprípadlo nikomu inému ako práve Ladislavovi Ťažkému. Bola to historická chvíľa a aj historické slová. Pamätník, akým profesor I. Láluha je, to dnes považuje aj za udalosť, pri ktorej akoby historické nedorozumenia, nedorozumenia medzi príslušníkmi rôznych konfesii odchádzajú do minulosti.

Katolíck z Čierneho Balogu Ladislav Ťažký a evanjelik z Uhrovca Alexander Dubček si rozumeli a spoločne sa usilovali o sociálne spravodlivú spoločnosť, kde sa život stane ľudsky dôstojný pre každého. Toto je mimoriadne aktuálne aj dnes. Všetci tí, ktorí si takto pripomínajú Ladislava Ťažkého, nehovoria o minulosti,

ale hovoria o tom, čo je potrebné, prepočetné na Slovensku dnes. Ba možno dnes väčší ako kedkoľvek predtým. Dvaja veľkí priatelia, dvaja Slováci – Ladislav Ťažký a Alexander Dubček – nám zanechali nepochybne podnetný odkaz. Ten je súčasťou aj tradície Slovenských národných novín, ktorých bol L. Ťažký autorom a zároveň aj dnes je viac ako inokedy naliehavým odkazom pre dnešných matičiarov.

■ ŽIŤ V PRAVDE

Peter Korec – manažér, vydavateľ a najmä dlhoročný priateľ Ladislava Ťažkého, muž ktorý ho spravádzal na cestách po celom Slovensku a dal dovedna mnoho známych osobností, aby strvácnili svoje spomienky, má ako literárny laik cit pre to kľúčové v dielach majstra.

„Čítam Ťažkého Amenmáriu, Útek z Neresnice, Krdel divých Adamov a ďalšie diela a je mi dobre, mám taký pocit, že aj ja by som konal tak, ako konajú hrdinovia v románoch v rozhodujúcich chvíľach života: že sa rozhodnú pre pravdu a dobro, že sú ochotní za to obetovať svoje pohodlie a životné výhody. Vo svete je strašne veľa zla, násillia a nespravodlivosti. Čítam Ťažkého a mám pocit, že keby jeho diela čítali všetci, na svete by bolo menej nespravodlivostí.“

■ SLOVÁ KARDINÁLA

Dnes máme možnosť zoznámiť sa aj s originálom slov, ktoré počas života adresoval Ladislavovi Ťažkému otec Ján Chryzostom kardínal Korec, ktorý venoval autorovi a jeho rodine vzácnu pozornosť. V jednom z listov mu píše:

Vážený majstre L. Ťažký!

Srdečne Vás pozdravujem a ďakujem Vám za Váš krásny list, ktorý ste mi poslali k prijatiu mojej abdikácie. Tú som podľa cirkevného práva podal v januári 1999 a vtedajší Svätý Otec ju v zásade prijal, ale odložil, a terajší Petrov nástupca Benedikt XVI. ju prijal definitívne a ustanovil za môjho nástupcu prof. Viliama Judáka, dobrého slovenského vzdelaného kňaza. Majstre, Vaše riadky ma veľmi potešili. Som rád, že sme si vypestovali dobré vzťahy pre náš spoločný ošoh i pre dobro nášho Slovenska. A pamätám na Vás v modlitbách!

Kardínal KOREC

■ LUDSKÝ ODKAZ

Veľkosť Ladislava Ťažkého si uvedomili jeho priatelia, keď ich zobral na návštevu bývalého zajateckého tábora Kaisersteinbruch v lete pred smrťou, ktorá prišla v januári o pol roka. Až vtedy si všetci uvedomili, že to bola púť. Ťažký sa lúčil na cintorine položením venca na symbolický hrob slovenských vojakov, ktorí tam zahynuli. Povedal nám: „Neviete si predstaviť neľudské podmienky v drevených barakoch, kde nás natlačili po päťsto mužov.“ Na cintorine toho, čo mal byť zajatecký tábor, je pochovaných vyše desaťtisíc ľudí! Ťažký so svojimi priateľmi, vedno s Petrom Rašlom položili veniec so slovenskou trikolórou. Bola to nezabudnuteľná rozlúčka – veď dovtedy tabuľa na cmeťiara zaraďovala slovenských mŕtvych medzi neznáme národnosti, boli to „personen unbekanter nationalität“. Známý dokumentarista Rudolf Ferko, dlhoročný profesionál, urobil z toho nezabudnuteľný dokument. Až v čase poslednej rozlúčky s Lacom Ťažkým si všetci uvedomili, že pol roka predtým sa Laco lúčil nielen s tými, čo neprežili, nielen s tými, ktorých osudy zaplnili jeho romány. Touto púťou nechal aj odkaz – nezabúdať na hrôzy vojny a záväzok všetkým, ktorí proti tomu môžu bojovať perom....“

Ad: Ústav pamäti národa prežíva krízu, SNN č. 46, 15. novembra 2014

Narúša krehkú stabilitu ústavu

Ondrej KRAJNÁK, predseda SpR ÚPN

V súvislosti s rozhovorom týždňa s Ivanom A. Petranským, uverejnenom v SNN v novembri 2014, je ťažko hovoriť o novinárskej etike, keď k môjmu pôsobeniu vo funkcii predsedu Správnej rady ÚPN sa účelovo vyjadruje môj predchodca, a to spôsobom, ktorý mi pripomína časy komunistckej totalit. Medzi základné prejavy kultúrnosti patrí, že odhádzajúci funkcionár nechá pokojne pôsobiť svojho riadne zvoleného nástupcu. Je zjavné, že pán I. A. Petranský touto kultúrou nedisponuje.

Pani redaktorka Eva Zelenayová v úvodnom texte spomína krízu v Ústave pamäti národa, aj keď Národná rada SR prijala Správu o činnosti ÚPN za rok 2013 bez pripomienok. Poslanecké plénum mnou predloženej správe vyjadrilo jednoznačnú podporu. Predpokladám teda, že pani redaktorka Eva Zelenayová mala na mysli krízu, ktorú spôsobil práve I. A. Petran-

ský, keď do zamestnania v ÚPN prijal bývalého člena KSČ a zamestnanca Ústavu marxizmu-leninizmu ÚV KSS, ktorý mal v ÚPN hodnotiť obdobie komunistckej strany.

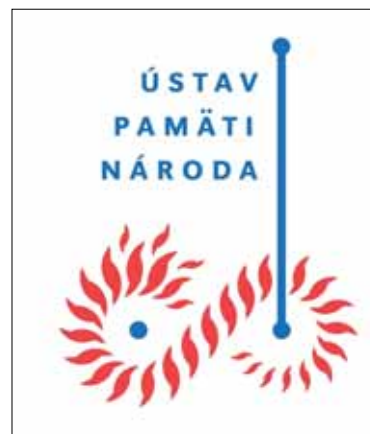
■ ZÁPAS O EXISTENCIU

Ústav pamäti národa od svojho vzniku prežíval zápas o vlastnú existenciu. Najbolestnejšou krízou však prechádzalo bývalé vedenie, keď sa pripravovaná zmena zákona o ÚPN týkala aj zmeny jej predsedu a tiež budúceho zamerania ústavu. Zo strany I. A. Petranského je pokrytecky tváriť sa, že chráni záujmy ústavu, zatiaľ čo svojimi krokmi vytrvalo narúša jeho krehkú stabilitu. Obávam sa, že jeho konanie je vyprovokované na základe súdneho sporu, ktorý vedie s ústavom. Totiž v čase svojho mandátu I. A. Petranský uzatvoril s ÚPN pochybnú pracovnú zmluvu, na základe ktorej sa v ústave de facto

samozamestnal. Plat si určil v rozpore so mzdovým poriadkom, ktorého výšku pritom netušil ani jeho sekčný riaditeľ.

POLEMIKA

Nechal som si vypracovať právnu analýzu, na základe ktorej som bol povinný mu oznámiť, že jeho pracovná zmluva s ÚPN je neplatná. Je napísané: „Podľa ovocia ich spoznáte.“ I. A. Petranský sa odklonil od pôvodného poslania ÚPN. Média mu vyčítali glorifikáciu Slovenského štátu. I. A. Petranský neprikladal patričný dôraz obetiam nacistického režimu a postupne eliminoval spoluprácu s organizáciami Československých politických väzňov alebo s Konfederáciou politických väzňov Slovenska. Zanedbal agendu súdnych sporov s bývalými príslušníkmi ŠtB alebo agentmi ŠtB, na základe čoho vznikali judikáty

v neprospech ÚPN. Údajne z dôvodu nadbytočnosti z Ústavu pamäti národa prepustil svojich úhlavných kritikov. Následne do ÚPN prijal exponovaného zamestnanca ústavu marxizmu-leninizmu. Týmto rozhodnutím dobré meno ÚPN bolo trvalo poškodené a pre mnohých politických väzňov sa stal ústav nežiaducou inštitúciou.

■ KRIVÉ OBVINENIA

Na jeho ďalšie krivé obvinenia si odpoveď nájdete vo výročnej správe za rok 2013. Ak je I. A. Petranský presvedčený, že ocene-

nie profesorovi F. Vnukovi právom patrí, potom sa ho pýtam, prečo mu ho neudelil, aj keď mal na to šesť rokov príležitosť. Rovnako sa ho pýtam, prečo nevyužil svoju odvahu a neotvoril tému výsluhových dôchodkov bývalých príslušníkov ŠtB? Alebo prečo zanedbal agendu súdnych sporov, ktorá sa týkala agentov a príslušníkov ŠtB, na základe čoho vznikali judikáty? Nebudem sa vyjadrovať ani k cenzúre a odvahe hovoriť pravdu, lebo kauza Babiš svedčí o opaku, a je smiešne, keď mi cenzúru vytýka práve ten, ktorý prepustil svojich úhlavných kritikov.

Pred novembrom 89 som prejavil odvahu a spolupracoval som na tvorbe samizdatov, zapojil som sa do aktivít podzemnej cirkvi a protikomunistckého odboja. Verejne som sa zúčastňoval na súdnych sporoch s bývalými politickými väzňami, podieľal som sa na novembrovom prevrate. Viem teda celkom presne, o čom je poslanie ÚPN, a môžem sa iba domnievať, prečo I. A. Petranský zamestnal do ÚPN bývalého exponovaného pracovníka ústavu marxizmu-leninizmu. Našťastie, každý strom možno rozpoznať podľa jeho ovocia.

Slovenský mimozemšťan

Slovenský film režiséra Pavla Barabáša Polárník dostal koncom minulého roka Cenu Ruskej akadémie vied a Ruskej geografickej spoločnosti za najlepší film s geografickou tematikou na Bajkalskom medzinárodnom filmovom festivale dokumentárnych a populárno-vedeckých filmov pod názvom Ľudia a životné prostredie.

Do trinásteho ročníka festivalu prihlásili tvorcovia zo štrnástich krajín celého sveta vyše sto filmov. Festivalová porota vybrala na prehliadku dvadsaťšesť nesúťažných a štrnásť súťažných dokumentov.

Grand Prix udelili fínskej režisérke Anastasii Lapsui za film Jedenást obrazov človeka.

Režisér a filmár Pavo Barabáš v bezmála hodinovom dokumente Polárník priblížil príbeh človeka, ktorého pozná takmer dve desaťročia aj zo spoločných výprav. Peter Valušiak je vo svete uznávaný ako skvelý expedičný špecialista s unikátnymi výkonmi, ale u nás doma v podstate neznámy. Podľa slov P. Barabáša „je to slovenský mimozemšťan s vášňou pre najtvrdšie prostredie v okolí pólou našej planéty“

(se)

ČITATELSKÁ SÚŤAŽ

Vážení čitatelia, ak ste pozorne čítali toto vydanie SNN, nebude pre vás problém odpovedať na súťažnú otázku:

• Ak by bol N. Chruščov akceptoval ponuku A. Novotného, v poradí ktorou republikou ZSSR by sa po pripojení k Sovietskému zväzu stalo vtedajšie Československo?

Svoje odpovede posielajte písomnou formou do 20. januára 2014 na redakčnú adresu: P. Mudroňa 1, 036 01 Martin administrátorka redakcie Ľubica Rišiaňovej s výrazným označením Čitateľská súťaž, alebo elektronicky na mailovú adresu: snnredakcia@martin.sk.

Troch čitateľov za správne odpovede odmeníme hodnotnými knihami vydavateľstva Neografia. Mená šťastných výhercov oznámime v SNN č. 5 (5. februára) na str. 12.

Ruské operné hviezdy v bratislavskej Redute Inšpiratívne podujatie

Ministerstvo kultúry Ruskej federácie v spolupráci s Ministerstvom kultúry Slovenskej republiky a so Slovenskou filharmóniou usporiadali pri príležitosti ustanovenia Košíc za Hlavné mesto kultúry Európskej únie projekt Galakonzert ruských operných hviezd na Slovensku. V rámci tohto projektu sa v Koncertnej sieni Slovenskej filharmónie v bratislavskej Redute za hudobného spoloúčinkovania Symfonického orchestru Slovenskej filharmónie uskutočnilo mimoriadne úspešné vystúpenie štyroch významných sólistov Opery petrohradského Mariinského divadla, ktoré v Sankt-Peterburgu založila v roku 1860 manželka cára Alexandra II., známa mecenáška umenia.

Symfonický orchester Slovenskej filharmónie dynamicky viedol obľúbený hosťujúci dirigent Leoš Svárovský a pred vypredanou koncertnou sieňou vystúpili sopranistka Irina Matajeva, mezzosopranistka Olesia Petrova, tenorista Sergej Semiškur a barytonista Andrej Bondarenko. Repertoár pozostával najmä zo sedemnástich vybraných árií známych svetových oper i operiet (P. I. Čajkovskij, A. Dvořák, G. Rossini, C. Gounod, G. Verdi, G. Bizet, J. Strauss atď.), ktoré sa spievali v pôvodnom jazyku skladateľov, teda po rusky, česky, taliansky, francúzsky a po nemecky, čo na účinkujúcich

kládlo osobitné nároky. Všetci však patria k špičkovým interpretom a ku kmeňovým členom Opery Mariinského divadla a majú bohaté skúsenosti z vystúpení na operných i koncertných scénach v európskom i zámožskom zahraničí a tomu primerané bolo aj ich vystúpenie v Bratislave. Nadšený, neraz aj skandovaný potlesk do posledného miesta vypredanej vyše sedemstomiestnej koncertnej sieni bratislavskej Reduty sprevádzal nielen vystúpenia všetkých štyroch účinkujúcich, ale aj bezchybné účinkovanie orchestru Slovenskej filharmónie.

Július HANDŽARIK

S rozhorčením som si prečítal v týždenníku Plus 7 dní článok s titulkom Odstúpi!, kde sa vo všelijakých súvislostiach, či už z objektívneho alebo neobjektívneho hľadiska, spomína predseda MS Marián Tkáč aj inštitúcia na čele, ktorej stojí. Nevieť posúdiť mieru pravdivosti uvedených skutočností, ale som veľmi znepokojený, ako na mnohé tvrdenia dali podnet samotní predstavitelia Maticy, spolupracovníci z najbližšieho okruhu M. Tkáča, ktorý predsa bol na svoju pozíciu demokraticky zvolený.

Nekultúrne tu seba na radosť neprajníkov útočia predstavitelia slovenskej kultúry, ľudia, ktorých považujem za oduševnených Slovákov (Machala, Šimonovič), nene-

chávajú na seba nitku suchú tí, čo by mali úzko spolupracovať, šíriť na našom zázračne slobodnom a nezávislom Slovensku porozumenie a rozrývať národné bezve-

Bojná ako miesto na zmierenie

domie. Žabomyšími vojnami medzi sebou vo vedení národnej ustanovizne sa iba podieľajú na tom, že aj to málo ešte národne orientovaných ľudí prestáva samých seba vnímať ako hrdých, nezávislých Slovákov.

Obraciam sa na vedenie Maticy slovenskej, aby sa namiesto týchto verejných veľmi nepriaznivo vnímaných osobných animozít sústredilo na riešenie zásadných vecí

existencie a chodu inštitúcie, trebárs aj na objasnenie okolností spravovania Národného pokladu, ktorý im bol zverený do rúk. Nie som síce člen Maticy slovenskej,

za komunizmu tvrdo perzekvovaný. Moja matka, rodená Sasínková, pochádzala z rodu Františka Viťazoslava Sasínka, jedného zo zakladateľov Maticy slovenskej a jej

prvého tajomníka, čo istotne všetci viete, rovnako ako skutočnosť, že jeho storočnicu sme si nedávno pripomínali...

Aj preto vás nabádam, aby ste sa zmierili a konali tak, aby sa obyčajní občania našej samostatnej Slovenskej republiky nemuseli za vás hanbiť. Chcel by som so zreteľom na spoločenský prospech pripomenúť udalosť odhaľovania sochy

kráľa Rastislava v Bojnej v predvečer sviatku sv. Cyrila a Metoda 4. mája 2014, kde sa zúčastnil aj terajší predseda MS Marián Tkáč. Chcete mu azda vytýkať takýto počin tak, ako mu vyčítate iné, podobné? Veľmi by som si prial, aj keď to znie veľmi neskromne, aby celé predstaviteľstvo našej národnej inštitúcie prišlo odhodlane do „Slovenskej Tróje“ – ako Bojnú označujú odborníci – a sľúbilo si na tomto pamätnom mieste svornosť! Áno, tu by mala vyrastať hrdosť slovenského národa, lebo s takým posvätným odkazom na svoju minulosť sa nemôže pochváliť ani jeden z našich čo ako slávnych susedov.

Ing. Dušan ŠVORC

Marián TKÁČ
predseda
Maticy slovenskej

Odpúšťajte si!

Nestretol som človeka, ktorému by najväčší neprekážala – pravdaže popri nesmiernej chudobe jedných a bohatstve iných – naša nesvornosť, nejednota, závisť, nenávisť, zloba. Pravdaže, zavše nasleduje kývnutie rukou: veď tak to bolo medzi Slovákmi vždy, sme dedičmi Svätoplukových synov. Vyhovuje nám život v škriepkach, lebo sme si naň zvykli? Nemôžeme v tomto národe žiť svorne, bez závisťi a nenávisťi? A bez zloby? Nepomohlo by nám naše zjednotenie sa, „tímový výkon“ k lepšiemu životu? Ak už nepoviem k úspechom, podobným bronzovej medaile našich mladých hokejistov na svetovom šampionáte?

Často sa správame, ako by sme práve my boli bez viny. Prítom aj nekresťania vedia, že na otázku Nazaretského, či má niekto právo ako prvý hodiť kameňom, tých, ktorí už mali v dlaních skaly a išli ukameňovať nešťastnú hriešnicu, prešla chuť. Lebo nikto nie je bez viny, nikto nemá právo ako prvý hodiť kameňom. A predsa tie kamene hádzeme. Buď je náš život priveľmi uponáhľaný a nerozumný, aby sme žili podľa toho, s čím súhlasíme, ba sa s tým i stotožňujeme, alebo je to ešte horšie? Sú v nás naozaj zakódované gény, ktoré nám nedovolia vidieť v tom druhom človeka, ktorý má také isté právo na svoj názor ako ja, také isté právo na svoje výtvory ako ja, také isté právo na svoje úspechy ako ja? Prečo je u nás tvoj úspech akoby automaticky mojím neúspechom? Prečo nás úspech iných priam poburuje, prečo ho neberieme ako úspech nás všetkých? Prečo sa tak často cítime dotknutí a zatíname päste? Občas aj pri dobromyseľnej kritike sľubujeme v duchu alebo i nahlas odvetu presne tak, ako veľký starozákonný oko za oko, zub za zub. A prítom občas v tej istej vete horlíme za porozumenie, za vzájomnú toleranciu, za jednoduchosť...

Ak na jednej strane nikto nemá právo hodiť kameňom ako prvý, na druhej strane každý má právo kamene vôbec nebrať do rúk. Každý má právo pričiniť sa o pokoj, toleranciu a jednoduchosť. Platí to v celej spoločnosti, osobitne v našej Matici. Ak chceme zjednocovať celú spoločnosť, začnime od seba. Platí to pre mňa, platí to aj pre teba, milý čitateľ. Skúsme byť vzorní. Neberme do rúk kamene. Odpúšťajte si.

Niekoľko poznámok k výzve podpredsedu MS Pomôžme si sami

Chudák nepotrebuje rybu, ale udicu

Andrej STRÝČEK, miestny odbor MS Košúty – Foto: (mrs)

Finančné suchoty MS sú už dlhodobo známou skutočnosťou. Vedenie MS sa zo všetkých síl usiluje tento nelichotivý stav napraviť. Prvý podpredseda MS J. Šimonovič – muž tešiacy sa najvyššej novej dôvere – usúdil, že jednou z možností, ako z tejto neprijemnej situácie vybrnúť, je aj výzva adresovaná všetkým maticiarom, aby svojej duchovnej vodky, osvedčenej národnej ustanovizni pomohli preklenúť „dobu ľadovú“ a venovali jej desať eur. Zámer to bol naozaj dobre a úprimne mienený. Pri dnešnej členskej základni približne dvadsaťosemtisíc členov by takáto zbierka mohla vyniesť cca dvestoosemdesiat tisíc eur. J. Šimonovič už pri vyhlásení tejto výzvy ubezpečil maticiarov, že celá vyzbieraná suma sa použije na podporu kultúrnych akcií organizovaných Maticou, kde doterajšie zdroje nestačia.

J. Šimonovič organizuje iniciatívu Pomôžme si sami.

Tento ušľachtilý zámer, len čo sa dostal na stoly činovníkov MS v širokom slovenskom priestore, bol vystavený skúške ohňom. Vytvorili sa najrôznejšie náhľady a pripomienky – od súhlasných po nesúhlasné až odmietavé. Iste tu zohrala svoju úlohu aj nedávna maticná skúsenosť s premrhaním značnej sumy peňazí vložených do zbierky na Národný poklad. Ako správne uviedol J. Šimonovič (aj Ivan Brožík), teraz už náreky nad rozliatym mliekom nepomôžu. Vzniknutú situáciu treba riešiť dnes dostupnými možnosťami.

ROZPAKY I SKLAMANIE

Treba pripustiť, že za prvé obdobie realizovania zbierky (približne osem týždňov) sa namiesto potešenia a uspokojenia dostavilo sklamanie. Výsledok uverejnený po dvoch mesiacoch zbierky nemožno nazvať inak ako ľadovou sprchou. Výška vyzbieranej sumy (ak odpočítame vysoké príspevky od p. Šimonoviča a p. Tkáča), necelých osemsto eur, svedčí jasne o tom, že maticári akoby tento projekt odmietli. I keď ide len o prvotný výsledok, treba tento stav analyzovať. Jedným z vysvetlení je i fakt, že obrovská množina bežných maticiarov sa pre organizačnú nepružnosť v MO o tomto projekte ani len nezvedela. Takže by hľadám bolo potrebné ich primeraným spôsobom s týmto oboznámiť. Definitívny úsudok o úspešnosti či neúspešnosti tejto iniciatívy si budeme môcť urobiť až vtedy, keď sa o tomto projekte

dozvie najmenej sedemdesiat až osemdesiat percent členov v MO, čo je takmer dvadsaťtisíc členov.

FORMY PODPORY

Domnievam sa, že by bola chyba len pasívne vyčkávať, ako sa situácia vyvíja. Naopak, túto iniciatívu treba všetkými dostupnými prostriedkami podporiť.

Ako projekt podporiť? Tu je príležitosť preukázať svoju akciovosť tak pre ČU MS, ako i pre redakciu SNN. Mali by spoločne – ruka v ruku – myšlienku zbierky nepretržite živiť, a to jej systematickým týždenným pripomínaním.

Na chvíľu sa zastavme pri niektorých pripomienkach na projekt zbierky. V prvom rade nezohľadňuje sociálne rozvrstvenie členskej základne MS. Ak niektoré členky trebárs nášho výboru MO MS zarábajú šesťsto až osemsto eur mesačne, je zjavné, že predložený projekt je pre prijateľný. Tu by azda pomohlo, keby ako východisko pre organizovanie zbierky namiesto pevne stanovenej sumy desať eur prijali darcovia ako model na dar Matici stanovené percento zo svojho príjmu. Príklad: jedno percento zo sumy tristo eur sú tri eurá...

Iný, celkom vážne myslený návrh znel takto: Do zbierky nepošleme ani euro, ale súčasne nebudeme požadovať z ústredia nijakú finančnú pomoc. Tento názor je určite hodný povšimnutia. Predpokladajme, že tristo MO nepošle ani euro a ako protiváhu tohto postoja

nebudú natrčať ruku a očakávať príspevok z ústredia. Celkom určite aj táto možnosť je možnosťou preklenutia finančnej núdze.

Podobná situácia je i v oblasti financovania činnosti D MS. Máme bohaté a i chudobnejšie D MS. Solventnejšie D MS určite nepotrebujú príspevok z biednych finančných zdrojov z Martina, a tak je väčší predpoklad, že manna nebeská doputuje do pokladničiek tých chudobnejších pracovísk.

PRÍKLAD Z KOŠÚTOV

Bohatá slovenská frazeológia ponúka jedno múdre riešenie: Hladnému rybárovi netreba dať rybu, ale udicu, aby si svoju obživu chytil. Po pretlmočení tohto príslovia do reality – treba (opäť) vhodným spôsobom a vhodnými formami pripomínať MO, aby sa o financie na svoju činnosť pričínili i samotné. V tomto zmysle určite nezaškodí uviesť pozitívny príklad z MO MS v Košútoch...

V poslednú prázdninovú sobotu organizujeme spomienkovú slávnosť na väčšinu významných dejinných udalostí; pod jedným organizačným klobúkom sa teda ocitá Vatra zvrchovanosti, SNP i výročie prijatia Ústavy SR. Nechýbajú prejavy, kultúrny program i bohaté pohostenie. Keďže ani kura nehrabe zadarmo, na týchto akciách sa vždy usilujeme aj zarobiť. Ale sú aj ďalšie možnosti. MO MS plným právom môže požadovať finančný príspevok na svoju činnosť z rozpočtov obecných zastupiteľstiev. O sponzorský príspevok možno požiadať aj miestnych podnikateľov. Samozrejme, je potom vhodné týmto podnikateľom pri spoločenských udalostiach venovať primeranú pozornosť, nešetriť verejným poďakovaním, napríklad v miestnej tlači a pod.

Ukazuje sa teda, že výzva podpredsedu J. Šimonoviča nebola zbytočná. Ak aj finančná zbierka neprinesie očakávaný výsledok, v každom prípade sa stane významným podnetom pre MO MS, aby sa svojimi finančnými potrebami začali zaoberať nepretržite a najmä plánovite. Výsledok v podobe finančnej nezávislosti sa určite dostaví...

BODKA ZA VAŠIMI NOVINAMI

vydavatel.sk
SLOVAKIA ONLINE
.tasr.

Týždenník Maticy slovenskej. Vydávajú MS a VMS, s.r.o., IČO 00179027, IČO 36418404, Martin. Šéfredaktor Maroš SMOLEC. Zástupca šéfredaktora Emil SEMANCO. Sídlo: P. Mudroňa 1, 03601 Martin. Tel: 043/38 12 838, 38 12 811, e-mail: smn@matica.sk, smnredakcia@matica.sk. Filialna redakcia: Grösslingová 23, 81251 Bratislava. Administrácia: Matica slovenská, P. Mudroňa 1, 03601 Martin. Tel: 043/38 12 838, 38 12 811. Tlač: Ultraprint, Bratislava. Rozširuje PNS, Mediaprint Kapa a redakcia. Redakčná rada: Marián TKÁČ, Marián GEŠPER, Peter CABADAJ, Ján ČOMAJ, Ján JANKOVIČ, Jaroslav CHOVANEC. Podávanie novinových zásielok povolené OZ SsRp Banská Bystrica, č.j.1081-93-PTP z 30. 3. 1993. Objednávky na predplatné prijíma redakcia SNN, Slovenská pošta a každý doručovateľ. Objednávky za zahraničie: redakcia SNN a Slovenská pošta, a. s., Stredisko predplatného tlače, Námestie slobody 27, 810 05 Bratislava 15, e-mail: zahranična.tlac@slpostas.sk. Ročné predplatné 26 €, v ČR 530 Kč + 460 Kč poštovné, Európa 100€, ostatný svet 180USD. Neobjednané rukopisy a fotografi e nevraciam. MIČ 49 644, ISSN 0862-8823. EV 4009/10.

PRIPOMÍNAME SI

24. januára

– pred sto päťdesiatimi rokmi padol pri Skalici veľký meteorit (1865), veľa ľudí mohlo jeho let pozorovať, boli vtedy toho plné noviny

25. januára

– minulo stovadsať rokov, čo sa narodil národný umelec Janko Alexy (1895 – 1970), pôvodne kominár, potom lekárnik, napokon maliar a spisovateľ, jeden z hlavných bojovníkov za obnovu Bratislavského hradu

26. januára

– tridsaťdeväť rokov mal jeden z veliteľov SNP Ján Golian, keď sa pred sedemdesiatimi rokmi končí jeho stopa ako nemeckého zajatca; tvrdilo sa, že ho s gen. Viestom popravili Nemci, ale napriek ich presným záznamom niet o nich v archívoch zmienky, čo vyvoláva podozrenie, že ich pri oslobodzovaní zajali sovietske vojská a obaja skončili v gulagoch

– náš špičkový cyklista, populárny najmä z pretekov Tour de France, Peter Sagan má dvadsaťpäť rokov

27. januára

– stopäťnásť rokov od narodenia Hany Meličkovej (1900 – 1978), pôvodne klaviristky, príslušníčky prvej generácie slovenských profesionálnych herečiek, ktorá debutovala na javisku SND ako dvadsaťšesťročná triumfálnym úspechom v hre Oscara Wilda Salome

– osemdesiatpäťku by v tento deň oslavoval husľový virtuóz Bohdan Warchal (1930 – 2000), zamlada člen orchestra Lúčnice, neskôr zakladateľ Slovenského komorného orchestra, ktorý sa stal špičkovým európskym hudobným telesom a pochodil takmer celý svet

28. januára

– pred dvesto dvadsiatimi piatimi rokmi, krátko pred svojou smrťou (v roku 1790), unavený cisár Jozef II. pod sústavným tlakom maďarskej šľachty odvolal väčšinu svojich osvietenských reformných nariadení, okrem Tolerančného patentu (rovnosť cirkví) a zrušenia nevoľníctva

– sto rokov uplynulo, čo sa v Paríži zišiel zjazd českých a slovenských krajanov z Ruska, Francúzska a Anglicka (1915) a založil Radu česko-slovenských obcí; v záverečnom materiáli bol záväzok zabezpečiť nezávislosť slovenských orgánov, s vlastným národným snemom so sídlom v Nitre

– pred štyridsiatimi rokmi zomrel prezident Č-SR v rokoch 1957 – 1968 Antonín Novotný (1904 – 1975), odvolaný zo stranických a štátnych funkcií pod tlakom demokratizačného procesu na začiatku roku 1968

29. januára

– pred sto desiatimi rokmi sa narodil jeden z významných slovenských lekárov minulého storočia chirurg profesor Ján Červeňanský (1905 – 1977)

30. januára

– dvestoosemdesiatpäť rokov od narodenia významného slovenského vzdelanca Daniela Trstanského (1730 – 1800), cisárovho dvorného radcu, tajomníka cisárskej kancelárie vo Viedni, radcu Uhorskej komory v Bratislave, spolupracovníka Adama Františka Kollára na projekte prestavby školstva v monarchii za vlády Márie Terézie

(jč)